

INHOUD

VOORWOORD

- Raad van toezicht 3
- Directeur 5

JAARVERSLAG 2017

- Ambitie:
Visie 2017–2020 7

- Ambitie:
Familielvriendelijker museum 8

- Ambitie:
Toptentoonstellingen 10

- Ambitie:
Optimaliseren organisatie 16

- Ambitie:
Optimaliseren faciliteiten 20

- Ambitie:
Verhogen bezoekersaantallen 23

- Ambitie:
Versterken collectie 27

BIJLAGEN

- Bijlage 1
Prestatie-eisen 33

- Bijlage 2
Facts & Figures 42

- Bijlage 3
Aanwinsten 2017 51

- Bijlage 4
Bruiklenen 2017 54

- Bijlage 5
Publicaties 2017 56

- Bijlage 6
Bestuurs- en nevenfuncties 2017 57

- Bijlage 7
Financieel verslag 58

VOORWOORD

RAAD VAN TOEZICHT

Met interesse en bewondering heeft de raad van toezicht het team en de vrijwilligers van het Drents Museum in 2017 gevolgd. Wederom is het hen gelukt om een uiterst ambitieuze programmering te verwezenlijken. Ruim 189.000 bezoekers wisten de weg naar het museum te vinden. De raad van toezicht is onder de indruk van dit mooie resultaat!

Het afgelopen jaar is de raad van toezicht viermaal bijeengekomen. Eenmaal heeft er telefonisch overleg plaatsgevonden. Daarnaast heeft de raad eenmaal een personeelsbijeenkomst georganiseerd en tweemaal gesproken met de ondernemingsraad. Verder is er tweemaal bestuurlijk overleg geweest met de provincie Drenthe. Mevrouw Liesbeth Heenk en de heer Paul van Vlijmen hebben de raad van toezicht verlaten. Namens medewerkers, directie en raad van toezicht wil ik mijn dank uitspreken voor hun jarenlange inzet en betrokkenheid en voor de inbreng van hun vakkennis tijdens de vergaderingen. Als nieuwe leden zijn toegetreden de heren Rocky Tuhuteru en Alexander Pechtold. Bij deze heet ik hen van harte welkom in onze raad. De raad van toezicht heeft in 2017 naast het monitoren van de financiën vooral een adviserende en sturende rol vervuld. Belangrijke onderwerpen

waren de wisselingen in het bestuur en het versterken van de directie. Wij zijn Annabelle Birnie dankbaar voor haar zeer waardevolle bijdrage aan het museum en wensen de nieuwe algemeen directeur Harry Tupan veel succes. Tevens zijn wij verheugd dat Annelies Meuleman tot het bestuur is toegetreden als zakelijk directeur.

Het Drents Museum werkt hard aan een nieuwe collectiepresentatie. Vol spanning kijkt de raad van toezicht uit naar het komende jaar waarin

deze plannen verder worden ontwikkeld. Maar 2018 wordt ook een jaar waarin vele bezoekers ongetwijfeld weer een onvergetelijke culturele beleving op topniveau zullen krijgen in het Drents Museum.

Tot slot: wij bedanken alle medewerkers én alle vrijwilligers die het Drents Museum maken tot wat het is: een museum om heel trots op te zijn.

Han Noten, voorzitter

RAAD VAN TOEZICHT DRENTS MUSEUM:

De heer drs. H.C.P. Noten, voorzitter

Burgemeester van Dalfsen

De heer mr. drs. H.E. Niebuir

Voormalig partner EY Zwolle

Mevrouw drs. M.L. van Wijhe

Algemeen directeur Van Wijhe Verf B.V.

De heer drs. J.H.J. Zegering Hadders

Oud-voorzitter ING Nederland

Aftredend

Mevrouw dr. E.N. Heenk

Uitgever Amsterdam Publishers

De heer drs. P.M.L. van Vlijmen

Algemeen Directeur Koninklijke
Stichting Defensiemusea

Aantredend

De heer drs. A. Pechtold

Voorzitter Tweede Kamerfractie D66

De heer R. Tuhuteru

Managing director media- en
communicatiebureau

Tuhuteru en Partners BV

De leden van de raad van toezicht ontvangen een vergoeding voor gemaakte onkosten en vacatiegeld.

VOORWOORD

ALGEMEEN DIRECTEUR HARRY TUPAN

Op 1 mei 2017 nam het Drents Museum na ruim vier jaar afscheid van algemeen directeur Annabelle Birnie. Ik bedank Annabelle voor de samenwerking met het team van het Drents Museum en wens haar veel succes met haar nieuwe baan.

De raad van toezicht heeft ervoor gekozen verder te gaan met een tweehoofdig bestuur. Per februari 2018 verwelkomt het Drents Museum Annelies Meuleman als zakelijk directeur.

Als algemeen directeur is het mijn intentie om het huidige beleid voort te zetten en uit te bouwen. Dat betekent dat we blijven focussen op een sterke internationale programmering. Ondertussen ontwikkelt het museum ambitieuze plannen voor een totale make-over van de vaste collectie-opstelling. Daarin komt de focus te liggen op de unieke verhalen van Drenthe. Als geboren Drent zie ik daar erg naar uit. Het Drents Museum is er ook voor Assen en de provincie. Het moet een museum van de Drenten zelf zijn met topstukken die nergens anders ter wereld te zien zijn en waar we met recht trots op mogen zijn. Daarnaast richt het museum zich op het versterken van de inclusiviteit: het Drents Museum is er voor iedereen. Ik wil graag meer jongeren in het

museum hebben, maar ook meer kwetsbare groepen zijn zeer welkom.

Als werkgever streef ik naar het welzijn van mijn collega's. Dat is immers het allerbelangrijkste kapitaal. Persoonlijk zie ik graag dat mensen durven te dromen, vrij durven te denken. Dan ontstaan de mooiste dingen.

Ook talentontwikkeling staat bij ons hoog in het vaandel. Wij bieden kansen aan jonge mensen die kunnen bijdragen aan nieuw succes en een nieuwe museale toekomst.

In 2017 is een aantal langgekoesterde dromen en wensen nagejaagd én gerealiseerd. Een droom die uitkwam, was *The American Dream*, een grote internationale dubbeltentoonstelling in samenwerking met de Kunsthalle Emden. Een primeur voor Europa. Om dit uiterst ambitieuze project te kunnen realiseren, is intensief samengewerkt met vele instanties, waaronder zestig Amerikaanse bruikleengevers.

Uiteraard is de steun van de provincie Drenthe voor ons onmisbaar bij het realiseren van onze ambities, evenals die van hoofdsponsors NAM, WMD en ING, begunstigers BankGiro Loterij en

Stichting Beringer Hazewinkel, sponsor SRC Reizen en natuurlijk de Vrienden van het Drents Museum, de Businessclubleden en de Drosten. Daarnaast wil ik alle sponsors en fondsen bedanken voor hun bijdrage aan onze projecten.

Dit jaar heeft het Drents Museum bijna 190.000 bezoekers mogen ontvangen. Dat is bijna drie keer zoveel als het aantal inwoners van Assen. En daar mogen we als team enorm trots op zijn.

Harry Tupan, algemeen directeur

JAARVERSLAG 2017

Bij alles wat het Drents Museum onderneemt, staan de zes kernwaarden van het museum centraal. **Kwaliteit** staat voorop, maar de kernwaarde **Ambitie en Verrassing** maakt het museum uniek. Het museum staat bekend om zijn lef, bijzondere activiteiten, toonaangevende tentoonstellingen en ‘net iets andere’ keuzes. Met **Gastvrije** collega’s ontvangt het museum zijn bezoekers. **Samenwerking** plaatst het Drents Museum midden in de maatschappij. **Ondernemerschap** is van levensbelang voor het museum. Het museum is een **Betrouwbare** partner voor zijn publiek, stakeholders en collega-musea in binnen- en buitenland én een betrouwbare werkgever.

Ambitie was de centrale kernwaarde van 2017. Met *The Great Liao* haalde het museum een ‘Oscarwaardige’ tentoonstelling in huis, *The American Dream* liet een grote wens in vervulling gaan. 2017 was ook het jaar van de opening van het energiekste museum van Nederland: *Codename: Energy*, een echte familiebelevens waarbij alles om energie draait.

De ambities van het museum strekten zich ook uit op het gebied van collectiebeheer, digitalisering en het implementeren van nieuwe softwaresystemen. En met het uitbreiden van de programma’s voor mensen met een beperking is het Drents Museum (nog) toegankelijker geworden.

Het afgelopen jaar stond het museum aan de vooravond van nieuwe ontwikkelingen. De ambitie is om Drenthe te ‘reclaimen’ en het begrip ‘Drenthe’ opnieuw te laden. Iedere Nederlander zou in zijn leven tenminste een keer het Drents Museum bezocht moeten hebben om de bakermat van de Nederlandse cultuur te bekijken en te ervaren. Dat sluit aan bij de missie van het museum: het Drents Museum toont een blik op de wereld en biedt de wereld een blik op Drenthe. Met verhalen over *archeologie*, *kunst* en *geschiedenis* inspireert het museum jong en oud.

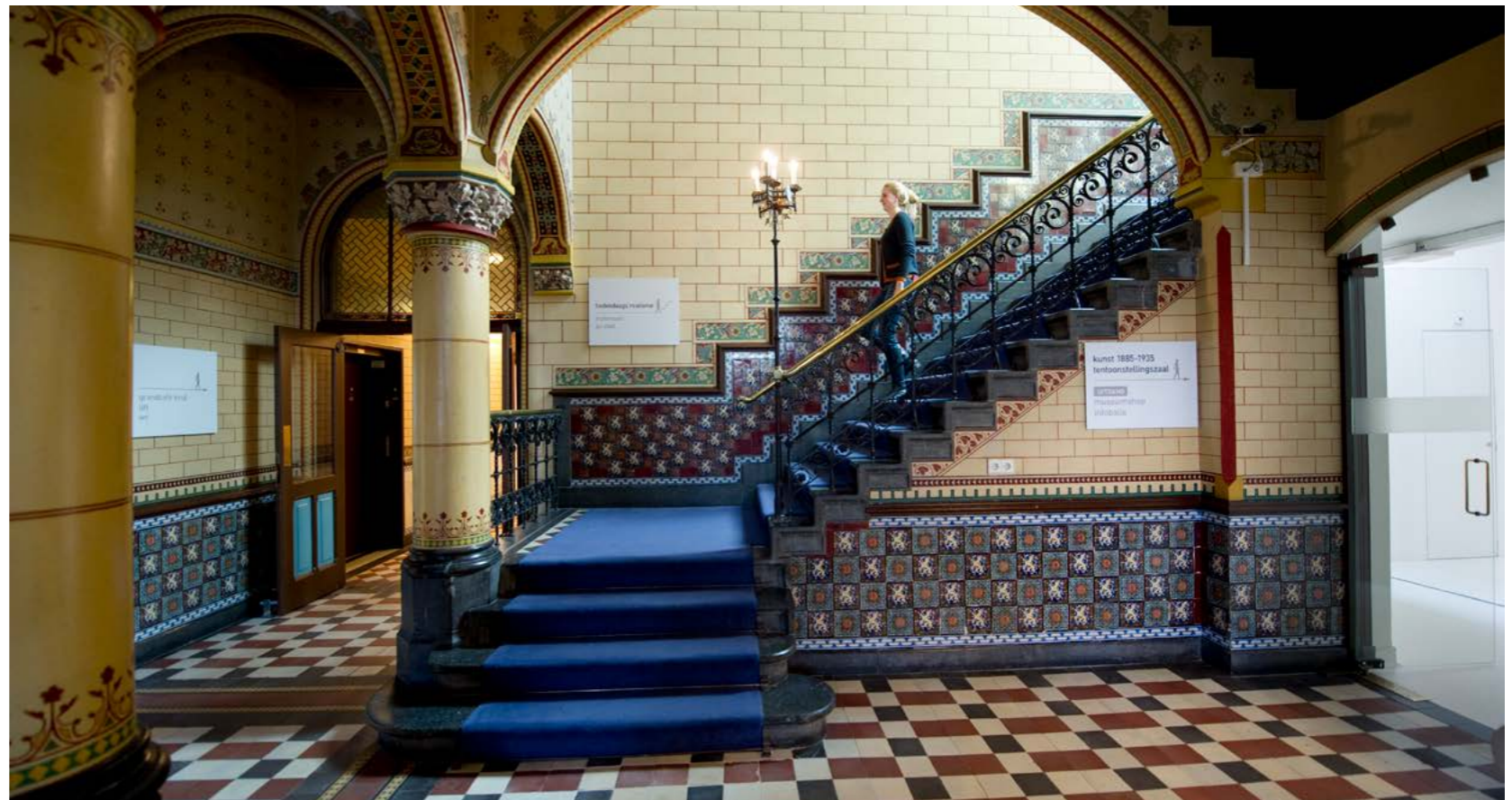
AMBITIE: VISIE 2017–2020

Voor de periode 2017–2020 heeft het Drents Museum een nieuwe strategische visie ontwikkeld. In de strategische doelen is onder meer opgenomen dat het museum in de toekomst uit twee dragende onderdelen gaat bestaan: grote, internationale tentoonstellingen en verhalen over en met iconische hoogtepunten van Drenthe. In 2017 is gestart met de eerste fase van deze ontwikkeling.

Herinrichting collectiepresentatie

In het historische deel van het gebouw wil het museum zijn Drentse collectie op een andere manier onder de aandacht brengen. In vernieuwende presentaties worden de unieke en betekenisvolle verhalen van Drenthe verteld. De museale en historische objecten vormen de dragers van deze verhalen. Het museum plaatst het verhaal van Drenthe in een brede context en versterkt dat met nieuwe, prikkelende inzichten. Daarmee sluit het Drents Museum aan bij

thema's die leven in de maatschappij en die een duidelijke verbinding hebben met het publiek. De realisatie van de nieuwe inrichting is gepland voor 2021. Het inhoudelijke projectplan voor de herinrichting van de collectiepresentatie is in 2017 ontwikkeld en gereedgekomen. De Stichting Steunfonds Drents Museum heeft € 500.000,- toegezegd en vanuit de eigen bijdrage is een bedrag van € 400.000,- gereserveerd. Hiermee is de eerste bijdrage voor de begrotingsdekking al gerealiseerd.

AMBITIE: FAMILIEVRIENDELIJKER MUSEUM

Het Drents Museum heeft zich ten doel gesteld nog familievriendelijker te worden om daarmee de focus op jongeren te vergroten. Naast het organiseren van familieroutes, familiezondagen en andere familieactiviteiten is in 2017 ook het Kindermuseum omgebouwd tot een interactieve familiebelevenis.

Codename: Energy

In *Codename: Energy* maken kinderen tussen 8 en 14 jaar samen met hun ouders of klas een spannende tocht door de wereld van de energie. Spelenderwijs wordt het gebruik van energie onderzocht, van het ontstaan tot een nieuwe toekomst. Onderzoekers Genieke Sterk en Storm Roosting (de acteurs Ilse Warringa en Sergio IJssel) helpen bij het maken van de opdrachten.

Met het toevoegen van een Drentse tijdlijn, verhalen over het afgraven van turf en het in Drenthe aanwezige aardolie en aardgas, is *Codename: Energy* Drentser gemaakt. De NAM heeft zich wederom vol energie verbonden aan dit initiatief. Een logische verbintenis, want Drenthe is de energieprovincie bij uitstek. In april 2017 werd *Codename: Energy* feestelijk geopend. Daaraan verbond het museum voor scholen uit Noord-Nederland een prijsvraag met als thema ‘Waar krijg jij energie van?’ Leerlingen van groep 5 tot en met 8 werden uitgedaagd om een filmpje te maken waarin energie centraal stond. Het aanbod was verrassend en divers. De drie winnende klassen werden met een bus opgehaald om de expositie feestelijk te openen. Na een bezoek aan de tentoonstelling was er tijd voor een ‘meet en greet’ met Genieke en Storm die door de leerlingen werden bestookt met vragen.

AMBITIE: FAMILIEVRIENDELIJKER MUSEUM

**TWEET REMCO VAN DEN AKKER,
14 FEBRUARI 2018**

Het was een mooie middag in het @DrentsMuseum! Vooral Codename: Energy (<https://drentsmuseum.nl/nl/codename-energy> ...) viel goed in de smaak bij onze dochters! Extra leuk: Juf Ank (@ilsewarringa) was in de filmpjes te zien als slimme onderzoeker!

BLOG: [HTTPS://JAJOFOTOGRAFIE.COM](https://jajofotografie.com)

Wij bevelen deze expositie echt aan, aan gezinnen met kind(eren), de kids zijn bezig en leren er veel. Het stukje geschiedenis in combinatie met de toekomst maakt deze tentoonstelling erg compleet. Ook voor de ouders gaat er vast een lichtje branden.

AMBITIE: TOPTENTONSTELLINGEN

Het Drents Museum heeft als belangrijke taak het aanbieden van aantrekkelijke en kwalitatief hoogwaardige tentoonstellingen voor een breed publiek. Hierbij wordt uitgegaan van de missie en visie van het museum en wordt gebruik gemaakt van de eigen collectie én van collecties van gerenommeerde musea uit de hele wereld. Ook in 2017 heeft het Drents Museum een aantal topcollecties naar Assen gehaald, onder andere voor de tentoonstellingen *The Great Liao* en *The American Dream*.

The Great Liao

In *The Great Liao – Nomadendynastie uit Binnen-Mongolië (907-1125)* stonden de rijkdommen van de Liao-dynastie in de schijnwerpers. De tentoongestelde objecten kwamen uit het Inner Mongolia Museum in Hohhot (China). De meeste bezoekers hadden nog nooit van de Liao gehoord. Het is verbazingwekkend dat een van oorsprong nomadisch herdersvolk zo'n groot rijk heeft kunnen opbouwen. Dat omvatte niet

alleen het huidige Mongolië, maar ook grote delen van Rusland en China. Het enorme rijk telde maar liefst vijf hoofdsteden waar imposante bouwwerken de macht van de heersende klasse moesten reflecteren. Hóe machtig de vorsten van de Liao-dynastie waren, blijkt wel uit de rijke grafgraven die de elite meekreeg op reis naar het hiernamaals. Het absolute hoogtepunt van de tentoonstelling was het gouden masker van de prinses van Chen; zij stierf in het jaar 1018.

AMBITIE: TOPTENTONSTELLINGEN

Nominatie Museum-Oscar

Bezoekers werden door de vormgeving van The Great Liao geheel ondergedompeld in de omgeving van de Liao-cultuur: de steppen van Centraal-Azië. Rondom was de tentoonstellingszaal voorzien van grote prints van een Binnen-Mongools steppelandschap. De witte vloer was geheel bedekt met tapijt voorzien van een patroon dat aansloot bij de groene en bruine kleuren van de steppe. Er waren drie graftombes op ware grootte nagebouwd. Twee daarvan hadden aan de buitenzijde spiegels zodat ze leken op te gaan in het landschap. Deze totaalervaring werd zeer goed ontvangen door het publiek. Dat werd nog eens bevestigd door de nominatie voor de Global Fine Art Awards 2017 in de categorie 'Best Ancient Art (BC – approx 1200 AD)'. De Global Fine Arts Awards worden internationaal beschouwd als de 'Museum-Oscars'.

UIT HET GASTENBOEK:

Grandioos! The Great Liao. Toppresentatie van wereldformaat! Enorm genoten van het geheel. Complimenten met dit knappe 'staaltje' kunst exposeren.

Hettie Walhof, 29 oktober 2017

AMBITIE: TOPTENTONSTELLINGEN

The American Dream

Het was al heel lang een droom van het Drents Museum om iets te doen met het Amerikaans realisme, een relatief onbekend thema in Europa. In 2017 was het zover. Van zestig verschillende musea en particuliere collecties in Amerika werden in totaal ruim tweehonderd werken geleend voor de tentoonstelling *The American Dream – Amerikaans Realisme 1945–2017*. Een primeur! Een dergelijk groot overzicht van naoorlogse Amerikaanse figuratieve kunst was niet eerder in Europa vertoond.

AMBITIE: TOPTENTOONSTELLINGEN

Samenwerking Emden

Voor dit ambitieuze project heeft het Drents Museum de handen ineengeslagen met de Kunsthal Emden. Een unieke coproductie: één tentoonstelling waarbij de kunstwerken verdeeld zijn over twee musea, in twee landen. In Assen werd de periode 1945–1965 getoond, in Emden konden bezoekers de tijdlijn vervolgen tot in het heden. Het Drents Museum toonde werken van grote namen als Edward Hopper, Andy Warhol en Roy Lichtenstein. Maar bezoekers maakten ook kennis met werk van beroemde Amerikaanse kunstenaars als Alex Katz, Andrew Wyeth, Alice Neel en Chuck Close. *Morning Sun* van Edward Hopper werd het beeldmerk van de tentoonstelling en was de onbetwiste publiekslieveling.

De beide musea hebben voor deze tentoonstelling nauw samengewerkt. Er is een gezamenlijke online ticketing campagne gerealiseerd en een drietalige tentoonstellingswebsite ontwikkeld. Het initiatief werd financieel gesteund door de Eems Dollard Regio (EDR); een Nederlands-Duits samenwerkingsverband.

AMBITIE: TOPTENTONSTELLINGEN

Samenwerking Cultureel Hart Assen

Ook de randprogrammering was ambitieus te noemen. De samenwerking met de partners Cultureel Hart Assen (CHA), Commercieel Centrum Assen en de ondernemersvereniging van Assen, was hierbij essentieel. De binnenstad van Assen werd omgetoverd tot ‘City of Dreams’. ‘City dressing’ in de vorm van banieren, vlaggen en etalages afgestemd op de tentoonstelling maakten dat de stad geheel in Amerikaanse sferen gehuld was!

Spectaculaire opening

Bij een tentoonstelling als *The American Dream* hoort een openingsweekend van internationale allure. Op zaterdag 18 november was er een exclusief programma voor bestuurders en belangrijke samenwerkingspartners voor de opening van het deel in de Kunsthalle in Emden. Tegelijkertijd werden vijfhonderd Vrienden van het Drents Museum ontvangen voor een exclusieve preview van de tentoonstelling in Assen.

's Avonds vond de officiële opening plaats voor ruim 550 genodigden: sponsors, bruikleengevers en relaties uit de wereld van de politiek en de cultuur van het Drents Museum en de provincie Drenthe. In de Jozefkerk werden zij getraakteerd op swingende gospeloptredens door het Zo! Gospel Choir en Michelle David. Na afloop liep het gezelschap via een sprookjesachtig uitgelichte Gouverneurstuin naar het Drents Museum om de tentoonstelling te bezoeken. De avond eindigde met een spetterende afterparty.

AMBITIE: TOPTENTONSTELLINGEN

Asser Statue of Liberty

De grote publieksopening was een dag later plaats. De bezoekers van de eerste tentoonstellingsdag werden muzikaal ontvangen bij het museum. In de binnenstad vond een speciaal event plaats voor alle inwoners van Assen en Drenthe. Aan het begin van de middag werd aan de Kop van de Vaart het Asser Statue of Liberty van beeldend kunstenaar Natasja Bennink onthuld. Zo'n duizend mensen luisterden ademloos naar de speech van de voormalig persvoorlichter van Martin Luther King, de 79-jarige Harcourt Klinefelter.

UIT HET GASTENBOEK:

Je waant je in Amerika! Een heel mooi opgezette, verzorgde expositie. Ook de muziek voegt zeker iets toe, vooral als je beseft waar de nummers over gaan.

Thea Geertsma, Hengelo, 24 november 2017

Wat hebben jullie weer een geweldige expositie! Na een schitterende reis door Mongolië nu een fantastische trip in ons collectieve geheugen. Graag tot weer in 2018.

J. Keuskamp-Van Schaik, 26 december 2017

AMBITIE: OPTIMALISEREN ORGANISATIE

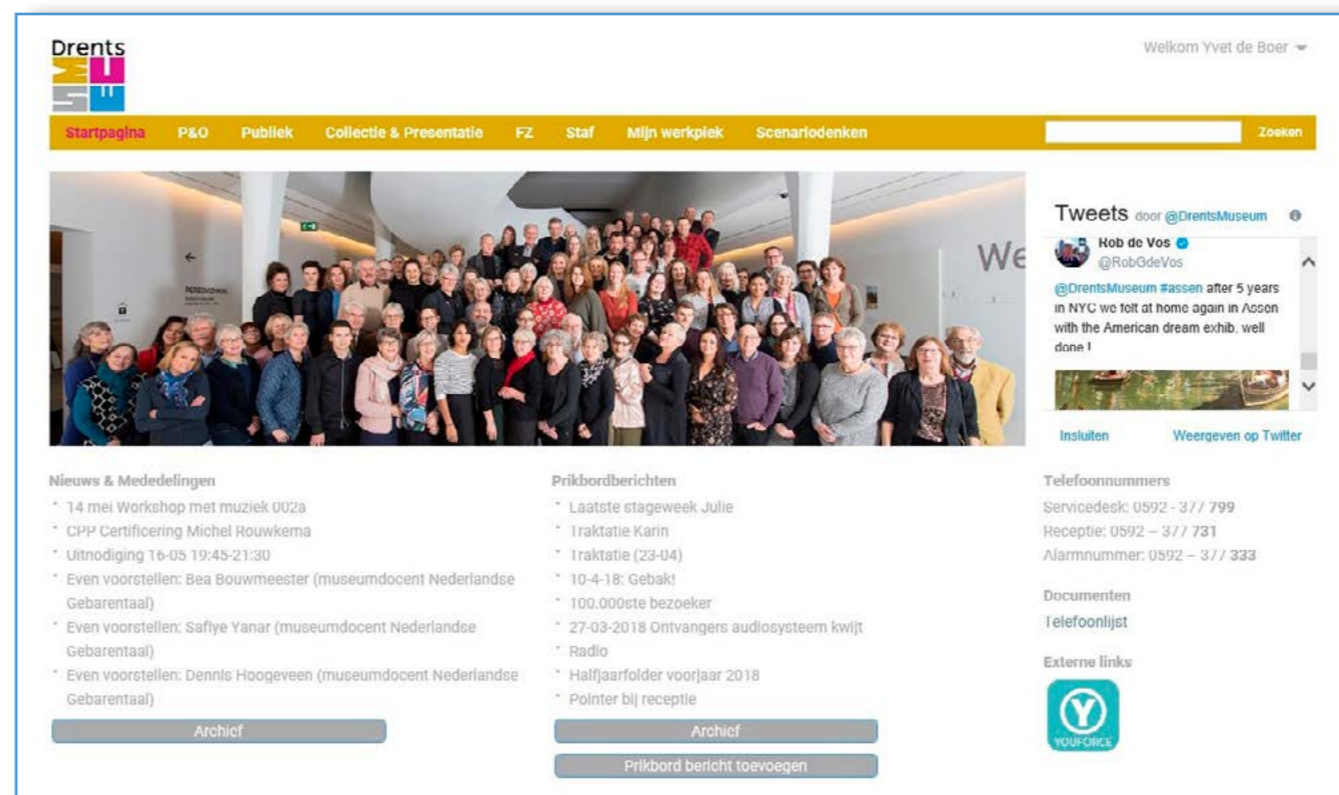
Het Drents Museum bereidt zich voor op de toekomst door stappen te zetten om de organisatie in evenwicht te houden met de ambities die het zich heeft gesteld en de complexe omgeving waarbinnen het museum zich bevindt. In 2017 is een start gemaakt met een efficiëntieslag op het gebied van ICT en is een wijziging in de bestuursstructuur doorgevoerd.

ICT-infrastructuur en implementatie Office 365

Eind 2017 is de ICT-werkplek gemoderniseerd. De computers, laptops en systemen waren aan vervanging toe. De medewerkers is gevraagd naar verbeterpunten ten aanzien van de ICT-werkplek. In samenwerking met de provincie Drenthe en een ICT-architect is een concept bedacht dat goed aansluit op de creatieve, ambitieuze organisatie die het museum is.

Softwarepakket Afas (eerste fase)

In 2017 is softwarepakket Afas in gebruik genomen. De eerste onderdelen die zijn ingericht, zijn 'financiën' en 'intranet'. De facturenstroom is gedigitaliseerd waardoor de behoefte aan een fysiek archief grotendeels is verdwenen. Door intranet is de interne communicatie verder geoptimaliseerd. Daarnaast wordt gewerkt aan een efficiëntieslag in het boekingenproces. Deze stappen vormen het begin van de procedure om zoveel mogelijk processen te digitaliseren en handmatige werkzaamheden tot een minimum te beperken.

AMBITIE: OPTIMALISEREN ORGANISATIE

Softwarepakket Selligent (eerste fase: online ticketing en bouw ORM)

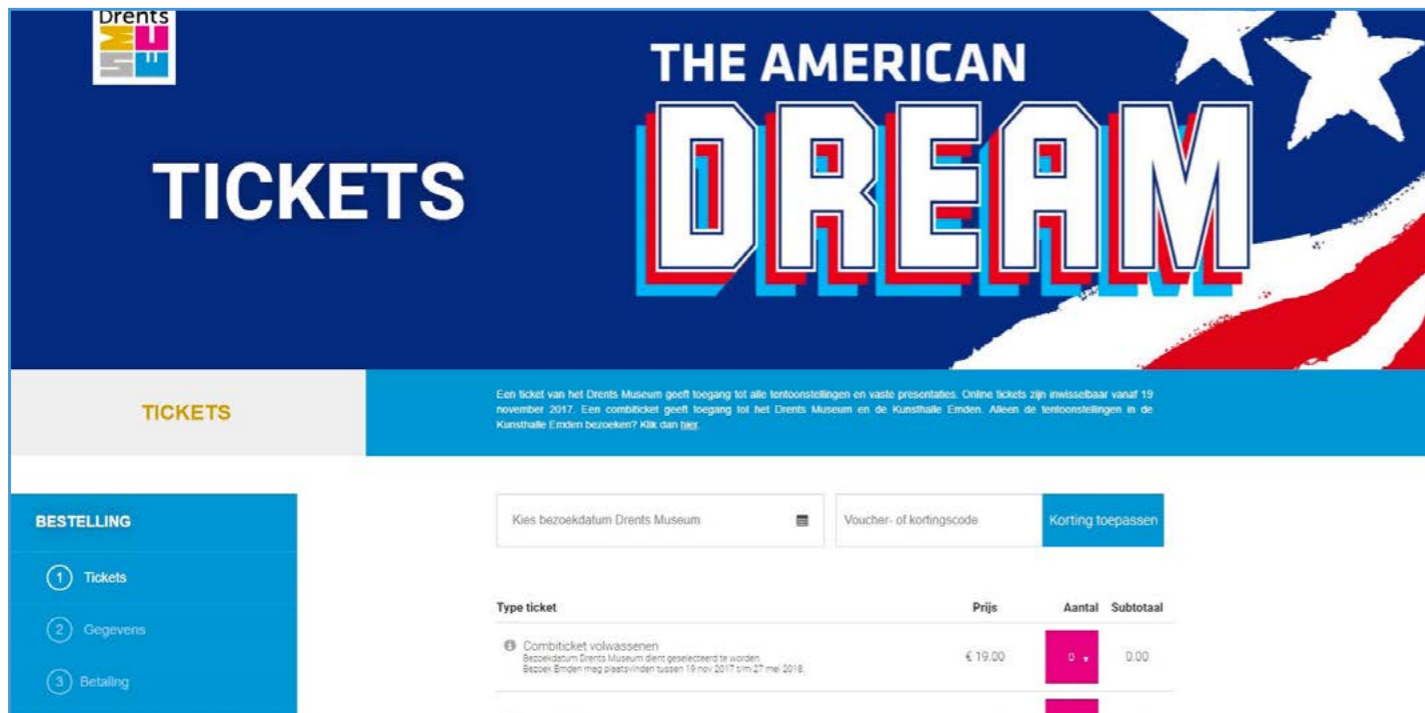
Het huidige systeem voor het reserverings-, plannings- en CRM-proces voldeed niet meer aan de eisen. Daarom is in 2017 een nieuw pakket aangeschaft dat meerdere functionaliteiten in zich heeft en waarbij koppelingen van data veel efficiënter worden ingericht. Het Online Registratie Management (ORM) van Selligent is een zogenaamde Omnichannel Marketingtool. Hierin kunnen alle functionaliteiten van het oude pakket efficiënt worden ingezet. Ook bestaat de

mogelijkheid om uitgebreide marketingacties te organiseren. Online ticketing en automatische registratie voor events is eveneens mogelijk, waardoor oude pakketten op termijn kunnen worden stopgezet.

De vuurdoop heeft het pakket eind 2017 al gehad. Tijdens *The American Dream* hadden bezoekers voor het eerst de mogelijkheid om online tickets te bestellen waarbij de verzamelde data uitgebreid konden worden ingezet voor meerdere acties en klantcontactmomenten.

Trainingen

Het Drents Museum maakt sinds een aantal jaren een zeer succesvolle ontwikkeling door. Het doel is om duurzaam succesvol te zijn. Het blijft belangrijk om vooruit te blijven kijken en denken. In 2017 is een start gemaakt met een doorgaande cyclus van risicomangement en strategische scenarioplanning. Deze zaken worden organisatiebreed aangepakt. Ook is een aantal trainingen aangeboden om medewerkers verder te professionaliseren in het hedendaagse museumvak.

AMBITIE: OPTIMALISEREN ORGANISATIE

Scenarioplanning

In 2017 zijn twee sessies scenariodenken georganiseerd voor vijftien medewerkers. Bij scenariodenken is het uitgangspunt dat je de toekomst niet kunt voorspellen maar dat je deze wel kunt voorstellen. Het beschrijven van scenario's, ofwel toekomstbeelden, maakt het mogelijk om je voor te bereiden op wat er in de toekomst mogelijk op je pad komt. Met deze denkwijze kan het museum zoveel mogelijk anticiperen op reële, maar ook minder reële en zelfs onvoorspelbare (maar wél voorstelbare) gebeurtenissen, risico's en meevallers.

Leansessies

Sinds enige tijd is het museum bezig met het vereenvoudigen van werkprocessen. Enerzijds door nauwkeurig in kaart te brengen waar tijd- en/of kwaliteitsverlies optreedt en hiervoor verbetertrajecten te starten. Anderzijds door automatisering van belangrijke processen waardoor de kans op fouten wordt verkleind en er sprake is van tijdwinst. Hierdoor ontstaat ruimte voor andere processen, zoals persoonlijke ontwikkeling. Voor de medewerkers zijn sessies georganiseerd om te leren omgaan met het zogeheten Lean werken, waarbij gekeken is naar het zo efficiënt mogelijk inrichten van de verschillende taken en werkzaamheden. Ook ligt de focus op het vergroten van de flexibiliteit en (duurzame) inzetbaarheid van medewerkers. Het doel is onder meer om een cultuur van continu verbeteren tot stand te brengen.

Projectmanagement

Omdat de projecten in omvang en aantal toenemen, is voor een groot deel van de medewerkers een workshop over projectmanagement georganiseerd. In 2018 wordt hieraan een vervolg gegeven door het projectmatig werken zodanig te organiseren dat het aansluit bij de Lean gedachte waardoor de inzet van kennis en vaardigheden flexibeler wordt.

AMBITIE: OPTIMALISEREN ORGANISATIE

Cursus Duits

Door de samenwerking met de Kunsthalle Emden werden meer Duitse bezoekers in het museum verwacht. Museumdocenten, medewerkers events en reserveringen en de beveiliging hebben de gelegenheid gekregen om een cursus Duits te volgen.

Wijziging directie

Op 1 mei 2017 is afscheid genomen van algemeen directeur Annabelle Birnie. Artistiek directeur Harry Tupan werd benoemd tot voorzitter van het bestuur en algemeen directeur en zal met name verantwoordelijk zijn voor de artistieke en inhoudelijke strategie van het museum. Daarmee ontstond de behoefte aan een zakelijk directeur. Hiervoor is een extern wervingsbureau ingezet. De processen binnen de organisatie zijn in kaart gebracht evenals de rolverdeling van de artistiek en de zakelijk directeur. Door deze rolverdeling krijgen de ingezette verbeteringen op het vlak van efficiënte werkprocessen en projectmatig werken een extra impuls.

Binnen de nieuwe bestuursstructuur treedt Annelies Meuleman per 1 februari 2018 aan als bestuurslid en zakelijk directeur.

Subsidie opleidingsplaats jonge archeoloog

De Stichting Beringer Hazewinkel financiert in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen een tweejarig opleidingstraject voor een Conservator Archeologie Drents Museum. Gedurende deze periode wordt een talentvolle archeoloog klaargestoomd voor het vak van conservator. Eind 2017 is Bastiaan Steffens hiervoor geselecteerd. Onder de vleugels van de ervaren archeologen van het Drents Museum leert Steffens vanaf begin 2018 de kneepjes van het vak zodat hij zelfstandig tentoonstellingsprojecten en publicaties kan realiseren. Daarnaast gaat hij zich specialiseren op het gebied van de Drentse archeologische collectie, die een van de belangrijkste binnen Nederland is. De subsidie past binnen het beleid van het Drents Museum om sterk in te zetten op talentontwikkeling.

AMBITIE: OPTIMALISEREN FACILITEITEN

Het Drents Museum wil toekomstbestendig zijn op alle fronten. Dat geldt niet alleen voor het goed behouden en beheren van de collectie, maar ook voor het bieden van hoogwaardige tentoonstellingsmogelijkheden en een praktische routing door de verschillende gebouwen. De gewenste verhoging van de bezoekersaantallen vraagt bovendien om meer uitgebreide faciliteiten voor ontvangsten. Ook de afdeling beveiliging heeft in 2017 de eerste stappen gezet als voorbereiding op de toekomstvisie van het museum.

Abdijkerk

De voorbereidende fase van de herinrichting van de oudbouw is in 2017 van start gegaan. De Abdijkerk is deels in oude luister hersteld en gereedgemaakt als grote tentoonstellingsruimte. De vernieuwde Abdijkerk kon vanaf september al

worden ingezet voor de solotentoonstelling van de Duitse kunstenaar Rosa Loy. In 2019 volgt een aanpassing van het trappenhuis zodat de bovenruimte van de kerk weer in verbinding staat met de begane grond. Deze ingreep is mogelijk dankzij samenwerking met de provincie Drenthe.

AMBITIE: OPTIMALISEREN FACILITEITEN

Depot

Het depot van het Drents Museum is zo goed als vol. Een verbouwing is nodig om meer ruimte te creëren zodat objecten beter kunnen worden opgeslagen. Zoals de objecten die nu nog bewaard worden op de zolder van de Abdijkerk. Deze kunnen in de toekomst onder goede

klimatologische omstandigheden in het depot worden geconserveerd. In 2017 is een uitgebreid Programma van Eisen geschreven waarin alle wensen en eisen voor het depot zijn geformuleerd. Dat wordt in 2018 geëffectueerd in samenwerking met de provincie Drenthe.

Adlib

Het verwerken van maar liefst 64.000 scans van inventariskaarten in Adlib – het software-programma voor het digitaliseren van collecties – is in 2017 afgerond. De inventariskaarten bevatten de basisregistratiegegevens en de nummers van de objecten. Deze zijn (grotendeels automatisch) uitgelezen en bij het importeren toegevoegd aan bestaande gegevens. Een deel van de objecten stond al in Adlib geregistreerd onder een objectnummer. Voor de objecten die nog niet waren ingevoerd, is bij het importeren een nieuw ‘record’ aangemaakt. De gescande inventariskaarten zijn als afbeelding aan de Adlibrecords toegevoegd.

Sommige inventariskaarten dateren van rond 1900, zijn vaak nog handgeschreven en niet altijd goed leesbaar. Bewaard worden ze zeker. Ze vormen een tastbare herinnering aan het werk en de inzichten van vroegere conservatoren. En mocht er een grote computerstoring plaatsvinden, dan is de informatie altijd beschikbaar.

AMBITIE: OPTIMALISEREN FACILITEITEN

Grandcafé Krul

Om ruimte te bieden aan het groeiend aantal bezoekers en om grote groepen te kunnen ontvangen voor speciale events, wordt Grandcafé Krul uitgebreid. In november 2017 is samen met de provincie Drenthe gestart met een aantal inspiratiesessies over de wensen met betrekking tot de uitbreiding. In 2018 wordt een Programma van Eisen opgesteld en een architectenbureau ingeschakeld. De realisatie vindt plaats in 2019.

Afronding project Closed Circuit Television (CCTV)

De afdeling beveiliging heeft in 2017 geïnvesteerd in de vervanging van het videobewakingsstelsel. Vanuit operationele wensen is gekozen voor een nieuw softwarepakket. Achter de schermen is een geheel nieuwe infrastructuur aangelegd om te kunnen voldoen aan de huidige normen op het gebied van ICT en informatiebeveiliging. Daarnaast is een aantal oudere camera's vervangen.

Nieuw calamiteitenplan

In 2017 hebben zich geen calamiteiten voorgedaan die de doelstellingen van de organisatie ernstig verstoorden. Op basis van onder andere het aantal gasten, de aard en omvang van de gebouwen en de georganiseerde tentoonstellingen en evenementen, zijn er minder dan gemiddeld afwijkingen geweest. Verder is een begin gemaakt om het papieren calamiteitenplan ook zichtbaar en tastbaar te maken voor medewerkers.

AMBITIE: VERHOGEN BEZOEKERSAANTALLEN

In de strategische visie 2017–2020 is de ambitie uitgesproken dat het Drents Museum doorgroeit naar gemiddeld 200.000 bezoekers per jaar. Uiteraard kan dat niet van het ene op het andere jaar gerealiseerd worden. In 2017 is gestart met acties rond het vergroten van de toegankelijkheid hetgeen een duurzame verhoging van het aantal bezoekers moet bewerkstelligen.

Miljoenste bezoeker sinds de heropening

Op 17 november 2011 was het koningin Beatrix die als eerste bezoeker de drempel van het vernieuwde museum over ging. Op 21 februari

2017 stapte de miljoenste bezoeker sinds de heropening het museum binnen. De gelukkige werd ontvangen door directeur Annabelle Birnie, commissaris van de koning in Drenthe Jacques Tichelaar en burgemeester Marco Out.

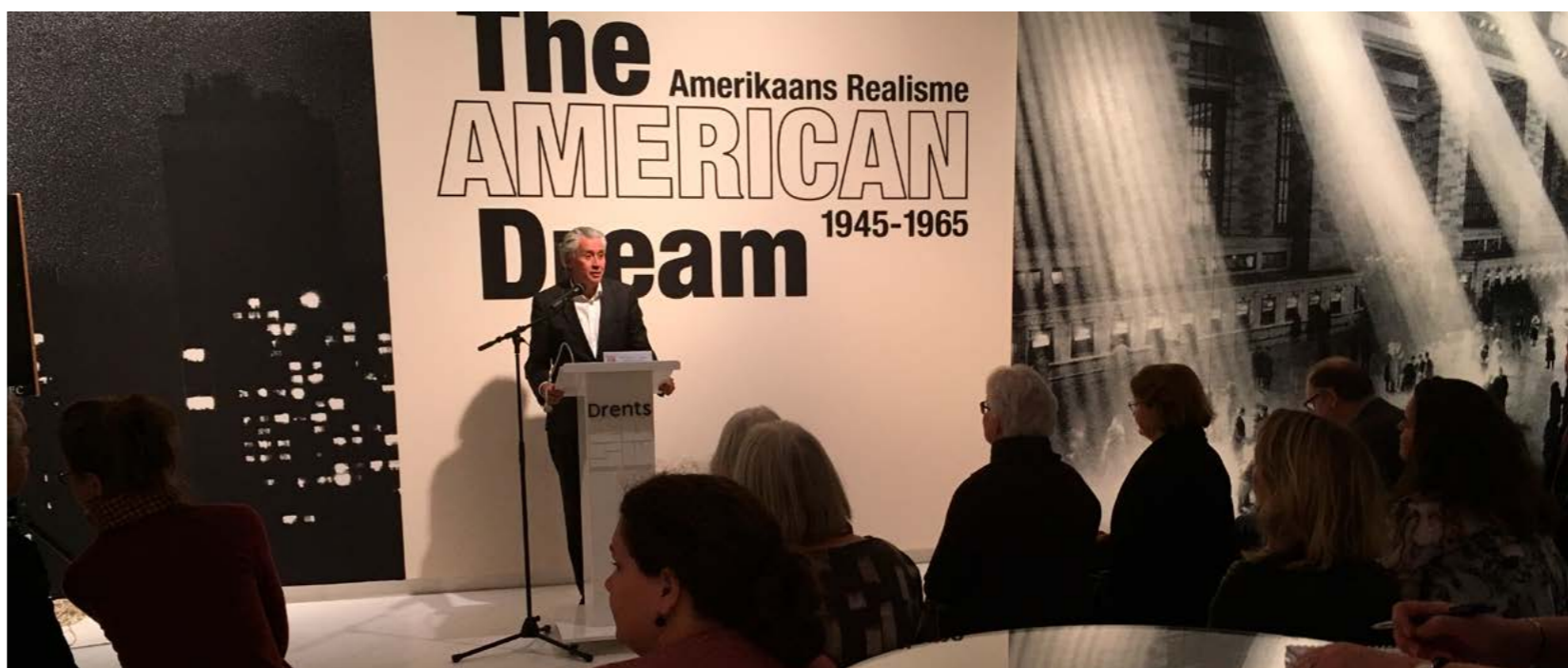
AMBITIE: VERHOGEN BEZOEKERSAANTALLEN

Verhogen aantal buitenlandse bezoekers

Rond de internationale tentoonstellingen over kunst en archeologie wordt een steeds groter netwerk van internationale mediacontacten opgebouwd. Het doel is om meer buitenlandse gasten naar Assen te trekken. Voor *The American Dream* is daarom sterk ingezet op de benadering van de buitenlandse pers.

Voorafgaand aan *The American Dream* is onder Nederlandse en Duitse bezoekers in het Drents Museum en de Kunsthalle Emden een publieksonderzoek gedaan naar de naamsbekendheid en het imago van beide musea. Tijdens de tentoonstelling is door middel van postcoderegistratie gekeken naar de herkomst van de buitenlandse bezoekers.

Om de bezoekersstroom naar Emden te stimuleren, bood het Drents Museum in samenwerking met de VVV Assen elke maand een dagarrangement aan waarbij Nederlandse bezoekers beide tentoonstellingen konden bekijken. Vanuit Duitsland organiseerde de Kunsthalle Emden bustochten naar Assen en werden Duitse scholieren naar het Drents Museum gebracht.

AMBITIE: VERHOGEN BEZOEKERSAANTALLEN

Toegankelijk museum

Nederland loopt wat betreft toegankelijkheid achter op de omringende landen. Het overgrote deel van de mensen met een lichamelijke beperking blijft vaker thuis dan hen lief is. Faciliteiten zoals invalidentoiletten of rolstoelpaden zijn vaak onvoldoende aanwezig of ze voldoen niet aan de juiste afmetingen. De vrijetijdssector wil hier graag iets aan doen, maar het ontbreekt vaak aan inzicht en kennis.

De Zonnebloem beschikt wél over kennis en ervaring op dit gebied. Van de VriendenLoterij kreeg de Zonnebloem een bijdrage om samen met de vrijetijdssector het project 'Onbeperkt Eropuit' te realiseren. Theaters, attractieparken, dierentuinen, musea en voetbalstadions moeten vóór 2020 beter toegankelijk worden gemaakt opdat meer mensen met een lichamelijke beperking kunnen genieten van een dagje uit. Met dit toegankelijkheidsproject wil de Zonnebloem in 2,5 jaar tijd een verbeteradvies geven aan zestig vrijetijdslocaties in Nederland.

De Zonnebloem heeft het Drents Museum gevraagd aan het onderzoek mee te doen. Voor het museum kwam deze vraag op het juiste tijdstip omdat de analyse en aanbevelingen meegenomen kunnen worden in de

herinrichting van de collectiepresentatie. In de Efteling ondertekende het Drents Museum samen met tientallen andere vrijetijdslocaties, waaronder het Rijksmuseum, Paleis Het Loo, Safaripark Beekse Bergen, Het Concertgebouw, Diergaarde Blijdorp, het Van Gogh Museum en diverse Eredivisie voetbalclubs, in november 2017 het Zonnebloemconvenant 'Samen maken we de Nederlandse vrijetijdssector beter toegankelijk'. Het Drents Museum krijgt vanuit het onderzoek

een locatiescan waarbij de faciliteiten technisch worden gekeurd. Daarnaast testen rolstoel- en scootmobielgebruikers, 'mystery guests' en Zonnebloemvrijwilligers de locaties in de praktijk. Zaken als kleurstelling en lettergrootte op de website en de beschikbaarheid van invalidenparkeerplaatsen bij de ingang van het museum worden daarbij ook onder de loep genomen. In mei 2018 komt de Zonnebloem met een advies over wat er kan worden verbeterd.

AMBITIE: VERHOGEN BEZOEKERSAANTALLEN

Nieuw aanbod programma's voor mensen met beperking

Het Drents Museum is een gastvrij museum en wil zoveel mogelijk mensen laten genieten van kunst en cultuur. De afgelopen jaren heeft het museum zich ingezet voor het aanbieden van programma's op maat voor kwetsbare groepen, zoals *Onvergetelijk Drents Museum*, een interactieve rondleiding voor mensen met dementie en hun mantelzorgers. Dit programma werd ontwikkeld in samenwerking met het Stedelijk Museum in Amsterdam en het Van Abbemuseum in Eindhoven. Het museum maakt hiermee de sprong van binnen naar buiten en ondersteunt zo sociale integratie in de directe omgeving.

In 2017 ging het Drents Museum verder op de ingeslagen weg. Voor mensen van zeventig jaar en ouder die dreigen te vereenzamen, is samen met het Van Gogh Museum de workshop *Kunst Maakt de Mens – Vincent van Gogh in Drenthe* ontwikkeld. Museumdocenten komen langs op locatie zodat mensen die niet naar het museum kunnen of

durven gaan ook de kans krijgen om mee te doen. Tijdens de workshop wordt verteld over Van Gogh, gekeken als Van Gogh en gewerkt als Van Gogh. Zo beleven en beoefenen de deelnemers kunst en ontmoeten ze andere mensen.

Bijzonder is ook *Van Lier – Anders Bekeken*, een rondleiding voor blinden door *Het Grootste Poppenhuis van Nederland*. Tijdens de rondleiding komen bijna alle zintuigen aan bod. Het verhaal van de familie Van Lier wordt verteld door verschillende karakters, elke ruimte heeft zijn eigen geur en alles mag worden aangeraakt.

Daarnaast doet het museum mee aan een project voor dove en slechthorende mensen. *Musea in Gebaren* werd ontwikkeld door het Foam Fotografiemuseum in Amsterdam. In 2017 is begonnen met het opleiden van drie gebarentolken die vanaf 2018 als freelance museumdocent rondleidingen in gebarentaal gaan verzorgen bij tentoonstellingen.

AMBITIE: VERSTERKEN COLLECTIE

Het Drents Museum heeft de ambitie om zijn collectie voortdurend te verbeteren. Er wordt gericht aangekocht waarbij verbreding en verdieping belangrijke criteria zijn. Een aantal organisaties steunt het museum bij dit streven. Jaarlijks verwerft het museum ook veel bijzondere stukken uit schenkingen.

Aanwinsten collectie

Archeologie

Het is onbetwist het meest opvallende Bronstijdobject dat gevonden is in een Drents beekdal: een zo goed als compleet bronzen zwaard van het Sögel-Wohlde-type uit de 16de eeuw v. Chr. Het zwaard heeft vier klinknagels en is versierd met ingegraveerde lijnen, puntjes, boogjes en arceringen. Deze topvondst lag tussen Hoogeveen en Echten, in het dal van het Oude Diep. Wat meteen opvalt, zijn de vervormingen van het lange zwaard, het uiteinde ervan lijkt op een haak. Het is aannemelijk dat het zwaard ooit moedwillig verbogen is waardoor het niet meer als zodanig gebruikt kon worden. Mogelijk heeft het zwaard deel uitgemaakt van een overgangsritueel.

Drentse Meestercollectie

Het Drents Museum heeft zijn Drentse Meestercollectie het afgelopen jaar verder versterkt. De Stichting Vrienden van het Drents Museum schonk het museum twee schilderijen: *Drents landschap met figuren* van Egbert van Drielst (1745-1818) – de pionier van de Drentse landschapsschilderkunst – en *Boerin met koeien in Drents landschap (Westerbork of Zweelo)* van Alexander Mollinger (1836-1867).

Het Drents Museum bezit veel tekeningen en prenten van Van Drielst, maar slechts twee schilderijen. Het werk van Mollinger is het eerste schilderij van deze Utrechtse meester in de collectie en is daarmee de kroon op diens oeuvre binnen het Drents Museum.

AMBITIE: VERSTERKEN COLLECTIE

Hedendaags realisme

Tijdens zijn solotentoonstelling *À Point* wist Arnout van Albada de bezoekers smakelijk te verleiden met zijn gestileerde stillelevens van etenswaren. Van Albada's werk is onderscheidend vanwege zijn virtuoze schildertechniek. Hij behoort tot de top van de Nederlandse stillelevenschilders. Uit de tentoonstelling kocht het museum met steun van de Stichting Vrienden van het Drents Museum het werk *Chocoladepudding*.

Kunst 1885–1935

Hun hele leven hebben ze aardewerk en metalen objecten verzameld van kunstenaars als Willem Brouwer, Jan Eisenloeffel, Chris van der Hoef, Theo Colenbrander, Hendrik Methorst en van fabrieken als Plateelbakkerij Rozenburg, Amstelhoek en Plateelbakkerij De Distel. Het echtpaar Hogeweg besloot een deel van hun levenswerk te schenken aan het Drents Museum. Met deze schenking, die uit maar liefst 504 stukken aardewerk en metaal bestond, werd de museumcollectie niet alleen gecompleteerd maar ook versterkt.

Door de collegiale samenwerking tussen vier musea is een belangrijk deel van de vermaarde zilvercollectie van Annelies Krekel voor Nederland behouden. Het Drents Museum, Museum Boijmans Van Beuningen, het Gemeentemuseum Den Haag en het Nederlands Zilvermuseum trokken samen op om voor de Collectie Nederland de meest interessante objecten te kunnen verwerven. Daarbij ontvingen ze substantiële financiering van de Vereniging Rembrandt en enkele fondsen. De collectie Krekel bestond uit ongeveer 140 stukken en bevatte representatieve voorbeelden van toonaangevende ontwerpers, zilversmeden en fabrikanten uit de periode 1880-1940. Het Drents Museum liet zijn oog vallen op negen voorwerpen, waaronder een vierdelig theeservies, een melkkan, een ovale bak en een kinderbeker en toiletdoos naar ontwerp van Jan Eisenloeffel.

AMBITIE: VERSTERKEN COLLECTIE

Gouden Pronkstuk

Ze is het icoon van het Drents Museum en was het Gouden Pronkstuk tijdens de Nationale Museumweek in april 2017: het meisje van Yde. Een week lang stond ze in de spotlights. Een gouden hologram van haar beeltenis was te zien in het centrum van Assen. Rond dit wereldberoemde meisje, dat tweeduizend jaar na haar dood in het veen werd gevonden,

heeft het Drents Museum ook een nieuw onderwijsprogramma ontwikkeld voor groep 5 tot en met 8 van het primair onderwijs: *Mysterie in het veen*. Leerlingen worden meegenomen in de wereld van het meisje van Yde en ontdekken en ervaren hoe het was om in Drenthe te leven in de IJzertijd. Na afloop kan een bezoek worden gebracht aan de vindplaats van het meisje, in Yde.

Collectieplan 2017–2020 gereed

Eind januari is het nieuwe collectieplan voor de periode 2017–2020 gereedgekomen. Collectiewaardering, verzamelbeleid, behoud en beheer en toepassing van de collectie staan daarin centraal. Als voorbereiding op de verschillende ontzamelprojecten hebben conservatoren in oktober deelgenomen aan een workshop over collectiewaardering onder leiding van medewerkers van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Een goed uitgevoerde ontzaming draagt immers bij aan de ambitie om de collectie van het Drents Museum verder te verbeteren.

AMBITIE: VERSTERKEN COLLECTIE

Overdracht SSK-collectie

De Stichting Schone Kunsten rond 1900 (SSK1900) verzamelde kunst die in Nederland gemaakt is in de periode 1885 tot 1935. De stichting werd in 1964 in het leven geroepen op initiatief van enkele nazaten van kunstenaars die in deze periode actief waren. Het doel was om het werk van hun voorouders te verzamelen en te behouden en de belangstelling voor de Nederlandse kunstgeschiedenis rond 1900 te vergroten.

De SSK-collectie is omvangrijk en bevat naast schilderijen onder andere meubelontwerpen, serviezen en damast van kunstenaars als Gerrit Willem Dijsselhof, Georg Rueter, Chris Lebeau, Bart van der Leck en H.P. Berlage. De collectie was sinds 1983 als bruikleen ondergebracht in het Drents Museum. Met het bereiken van de doelstellingen is de taak van SSK1900 voltooid. De stichting wordt opgeheven. Het eigendom van de unieke collectie is overgedragen aan het Drents Museum in de vorm van een schenking. Met de symbolische overhandiging van een haardklok van H.P. Berlage uit 1901 door voorzitter Ben Stork kwamen de bijna 25.000 stukken op

7 april 2017 officieel in het bezit van het museum. Met het samengaan van de SSK-collectie en de eigen collectie Kunst 1885–1935 heeft het Drents Museum nu één van de mooiste en breedste collecties op dit terrein in Nederland.

COLOFON

Uitgave

Drents Museum

Tekst en eindredactie

Sandra van Berkum, tekstschrijver

Bijdragen

Yvet de Boer, Marion Boersma,
Ellen ter Hofstede, Ruurd de Jager,
Paul Klarenbeek, Jan Laurens Kersbergen,
Annelies Meuleman, Alwina Nieborg,
Han Noten, Jeanette Roorda, Wijnand van
der Sanden, Peter Schonewille, Carola
Steenbergen, Harry Tupan, Vincent van
Vilsteren, Karin Wanders, Johannes
Weggemans, Jan van Zijverden

Beeldredactie

Yvet de Boer en Annejet Fransen

Foto's

- Meerdan Media, pagina 3
- JAV Studio's, pagina 4
- Perspekt Studio's, pagina 10
- Willem Jan Kleppe, pagina 21
- Jolanda Schachtschabel, pagina 22
- Yvet de Boer, pagina 14 (links) en
pagina 24 (boven)
- Freek van Beek, pagina 25
- Lewensztain, pagina 26
- J.R. Beuker, pagina 27
- JAV Studio's, pagina 27, 28
- Jorrit Lousberg, pagina 29
- Sake Elzinga, overige pagina's

Grafische vormgeving

In Ontwerp, Assen

Stichting Drents Museum

Postbus 134

9400 AC Assen

Bezoekadres

Brink 1, 9401 HS Assen

Telefoon: (0592) 377 773

Internet: www.drentsmuseum.nl

E-mail: info@drentsmuseum.nl

Openingstijden

Dinsdag t/m zondag, 11.00 – 17.00 uur

Gesloten op eerste kerstdag en nieuwjaarsdag

Op feestdagen en in schoolvakanties is het Drents
Museum ook op maandag open.

Per 13 januari 2003 is het Drents Museum
opgenomen in het Museumregister Nederland.

Het Drents Museum is lid van De Nederlandse
Museum Vereniging. Het Drents Museum
onderschrijft de door de Nederlandse Museum
Vereniging vastgestelde bezoekersvoorwaarden,
de gedragslijn voor museale beroepsethiek en de
culturele governance code.

BTW-nummer: B. 01/8074.33.433

Kamer van Koophandel: 04 05 81 05

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

PRESTATIE-EISEN PROVINCIE DRENTHE

Algemene Culturele prestatie-indicatoren Provincie Drenthe**Herkenbare en onderscheiden culturele identiteit door behoud en ontwikkeling van het materiele en immateriële erfgoed.**

- Zorg dragen voor een optimaal behoud en beheer van het Drentse erfgoed.
- Thematische en gebruikersgerichte (digitale) toegang tot Drents erfgoed.

Onderscheidende kwaliteit van kunst- en cultuuraanbod, door cultuur voor een breed en divers publiek toegankelijk te maken en deelname te bevorderen.

- Innoveren cultureel aanbod gericht op verbreding van doelgroepen.

Kwaliteitsverbetering van cultuuronderwijs op terreinen van actieve deelname, structurele inbedding in de lesstof van het onderwijs, lokaal en provinciaal aanbod van erfgoededucatie.**Versterken vestigingsklimaat en vrijetijdseconomie door inzet van kunst en cultuur.**

- Aantrekkelijk cultureel aanbod dat meer toeristen trekt die langer blijven en meer besteden.
- Stimuleren van stuwende culturele evenementen (met meer dan de helft van de bezoekers van buiten Drenthe) in combinatie met andere vormen van vrijetijdsbesteding, voor groei van het verblijfstoerisme en hun bestedingen in Drenthe.
- Verbinden van onderscheidend cultuur-aanbod met toerisme, recreatie, economie, cultuur en sport om bezoekers en bewoners van Drenthe te verleiden langer in Drenthe te blijven en meer te besteden.
- Verbeteren imago van Drenthe als woon-, vestigings- en vakantielocatie met onderscheidend Drents cultureel erfgoed en aantrekkelijk cultuuraanbod.

Specifieke prestatie-indicatoren Provincie Drenthe**4.1****Herkenbare en onderscheidende culturele identiteit door behoud en ontwikkeling van het materiele en immateriële erfgoed.**

- **Randvoorwaardelijk voor een goed beheer van de collectie en het kunnen functioneren op internationaal niveau is dat de publieksruimten en het depot van het Drents Museum voldoen aan de actuele normen voor klimaat en veiligheid. Ook dient de opvolging van calamiteiten, zowel in de publieksruimtes als in de depotruimtes in de organisatie van het museum te zijn geborgd.**

Het Drents Museum opereert op internationaal niveau. De publieksruimten en het depot voldoen aan de internationale standaardnormen voor klimaat en veiligheid. In 2017 is een nieuw calamiteitenplan opgeleverd. Hierin ligt ook een accent op een veilig werkklimaat.

BIJLAGE 1

- **Tot de randvoorwaarden behoren ook: het opnemen in de begroting van het bedrag dat (volgens het Meerjaren Onderhoudsprogramma) jaarlijks nodig is voor het onderhoud dat volgens de huurovereenkomst voor rekening van de huurder komt. Ook het opnemen van een bedrag in de begroting voor noodzakelijke vervangingen van belangrijke onderdelen van het Drents Museum (zoals bijvoorbeeld Het Grootste Poppenhuis van Nederland en het Kindermuseum) is een belangrijke randvoorwaarde.**

In de begroting voor 2017 is een bedrag van € 170.000,- opgenomen voor het jaarlijks onderhoud en een reservering van € 65.000,- voor onderhoud en verbetering van de eigen collecties. Daarnaast is € 100.000,- sponsorgeld van de NAM aangewend voor het Kindermuseum en zijn BankGiro Loterijgelden gebruikt voor vernieuwing/verbetering van de eigen collectie.

- **Het Drents Museum maakt in 2016 een nieuw collectieplan voor de periode 2017–2020.**

Het museum heeft eind januari 2017 een nieuw collectieplan voor de periode 2017–2020 aangeleverd waarbij de focus ligt op de collectiewaardering, het verzamelbeleid, het behoud en beheer en de toepassing van de collectie. In navolging op dit collectieplan heeft het museum voor diverse collectieonderdelen een ontzamelplan opgesteld volgens de LAMO-regeling.

- **Het Drents Museum vergroot de zichtbaarheid van de collectie door uitleen van objecten aan musea en niet-museale instellingen. Dat doet ze door de collectie actief in te zetten voor permanente en tijdelijke tentoonstellingen in musea. Ook verstrekt ze ruimhartig bruiklenen aan niet-museale instellingen, mits er waarborgen zijn voor de beveiliging en het fysieke behoud van de objecten. Het Drents Museum versoepelt de eisen t.a.v. bruikleenverkeer en doorberekening van kosten zoveel mogelijk.**

In 2017 heeft het museum 145 tijdelijke bruiklenen verleend aan 24 instellingen. Langdurige bruiklenen zijn gegeven aan 43 instellingen (zie Bijlage 4). Alle bruiklenen zijn verleend volgens een door de Nederlandse Museumvereniging opgestelde landelijke bruikleenprocedure.

- **Digitale toegang tot collecties biedt grote kansen voor het publiek (waaronder digital born) en de creatieve industrie. Het publiek krijgt zo zoveel mogelijk van de Drentse collectie te zien. Voor 2017 geldt dat er 1.500 foto's zullen worden toegevoegd aan de digitale registratie. In 2020 zullen dan ruim 19.000 objecten van de kerncollectie digitaal geregistreerd zijn. Het Drents Museum werkt aan vrije beschikbaarstelling van metadata van de hele collectie gekoppeld aan de Digitale Museale Collectie Nederland en Europeana. Koppeling van databestanden vergemakkelijkt het gebruik door anderen en bespaart kosten.**

Van de objecten uit de provinciale collectie is inmiddels ongeveer 99% digitaal geregistreerd. De digitalisering van de collectie

BIJLAGE 1

wordt verder voortgezet, waarbij alle nieuwe aanwinsten en uitgaande bruiklenen direct meegenomen worden in het digitaliseringsproces.

Het Drents Museum maakt haar collecties digitaal toegankelijk voor een breed publiek via onder andere haar corporate website (www.drentsmuseum.nl), Platform Drentse Musea (www.museaindrenthe.nl), Digitale Museale Collectie Nederland (www.dimcon.nl), Digitale kunstcollectie Europese culturele en wetenschappelijke instellingen (www.europeana.eu) en andere relevante media. De objecten van het museum die in de portal Musea in Drenthe staan, zijn ook beschikbaar in www.AnnoDrenthe.nu.

- **Het Drents Museum ontwikkelt zich als hét museum over de Drentse historie en identiteit. Dit komt tot uiting in tijdelijke tentoonstellingen, in de samenhang van de vaste presentaties en de bezoekersbeleving. Het Drents Museum deelt haar kennis over het cultureel erfgoed van Drenthe en haar ervaring actief in samenwerkingsinitiatieven met musea en andere relevante organisaties.**

De verankering binnen de Drentse samenleving is een belangrijk uitgangspunt voor het Drents Museum. Het museum is ontstaan vanuit én bekend van de Drentse archeologie en laat dit ook permanent zien. Daarnaast heeft het museum een grote historische collectie. Beide onderdelen spelen een belangrijke rol in de planvorming die in 2017 is ontwikkeld voor een nieuwe semi-permanente presentatie in 2021 over het Verhaal van Drenthe. In Het Grootste Poppenhuis van Nederland staat de historische Drentse familie Van Lier centraal.

Regelmatig organiseert het museum tijdelijke tentoonstellingen en presentaties op het gebied van de Drentse geschiedenis. Zo was in september 2017 alle aandacht gericht op de oudste Drentse grondwet: het Landrecht van Drenthe (1412); een samenwerking tussen het museum en het Drents Archief waar het object bewaard wordt. Het Drents Archief heeft het Drentse Landrecht minutieus laten restaureren. De voorbereidingen voor een presentatie van de collectie van dr. W.H. Berghuis resulteerde begin 2018 in de tentoonstelling 'Asser Stadsgezichten'. In maart 2017 stond het Meisje van

Yde in de spotlights in een hologram op de Kop van de Vaart. Dat gebeurde in het kader van het thema van de Museumweek van de Nederlandse Museumvereniging.

De borging van de archeologische kennis van Drenthe heeft zich in 2017 vertaald in de invulling van de door pensionering vrijgevallen functie conservator archeologie. Daarnaast is het aannemen van een jonge archeoloog voor een tweejarige opleiding tot conservator gerealiseerd dankzij de steun van de Stichting Beringer Hazewinkel.

De Drentse Meestercollectie is uitgebreid met schilderijen van Egbert van Drielst, Alexander Mollinger en Hendrik Willem Mesdag.

Voor extra verdieping van de bezoekersbeleving is er in de Museumshop altijd een uitgebreide collectie Drentse artikelen te koop en worden educatieve programma's aangeboden waarin de focus ligt op Drentse archeologie en/of geschiedenis.

BIJLAGE 1

- **Het Drents Museum biedt waar mogelijk kosteloos tijdelijke depotruimte aan de vijf in de Cultuurnota 2017–2020 genoemde musea van provinciale betekenis.**

In 2017 verleende het museum depotruimte aan Museum De Buitenplaats in Eelde. Gezien het grote aantal aanwinsten sinds de ingebruikname van het nieuwe depot is het slechts beperkt mogelijk om tijdelijk depotruimte aan te bieden aan de vier erkende musea van provinciale betekenis. In 2017 is in samenwerking met de Provincie Drenthe gestart met een Plan van Aanpak voor een verruiming van het depot. Dit moet in 2018 resulteren in een aanpassing van het pand.

4.2 **Onderscheidende kwaliteit van kunst- en cultuuraanbod, door cultuur voor een breed en divers publiek toegankelijk te maken en deelname te bevorderen.**

- **Het Drents Museum trekt een gemiddeld bezoekersaantal van 150.000 per jaar over een periode van vier jaar, met een jaarlijkse ondergrens qua bezoekersaantallen van 125.000.**

Het Drents Museum heeft in 2017 in totaal 189.691 bezoekers getrokken.

- **Het Drents Museum trekt jaarlijks 6.500 bezoekers in onderwijsverband die een educatief programma van het Drents Museum volgen.**

In 2017 kwamen 6.982 scholieren uit het primair en voortgezet onderwijs voor een educatief programma naar het museum.

- **Het Drents Museum presenteert een aantrekkelijk inhoudelijk aanbod, w.o. aantrekkelijke internationale tentoonstellingen en evenementen van hoge kwaliteit, in combinatie met optimale flankerende voorzieningen.**

Het Drents Museum presenteerde in 2017 in totaal 13 tentoonstellingen, waarvan 3 grote, internationale tentoonstellingen in de grote tentoonstellingsvleugel en 10 tentoonstellingen in het historische gedeelte van het gebouw. In de doorgang naar het historische deel is nog een aantal kleine presentaties in het kader van bijzondere gelegenheden te zien geweest. Bij elke grote tentoonstelling is als flankerend programma een breed pakket aan publieksactiviteiten georganiseerd voor diverse doelgroepen. Verder zijn er tentoonstellingen georganiseerd in het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) en in Kunst in de Nieuwe Kolk (KINK).

- **Het Drents Museum biedt onderwijsprogramma's aan, die aansluiten op kerndoelen, methoden en leerlijnen in het onderwijs.**

Het Drents Museum ontwikkelt al zijn onderwijsprogramma's in nauwe samenspraak met het onderwijs. Er zijn ook in 2017 weer programma's op het gebied van archeologie, kunst en Drentse geschiedenis aangeboden en extra programma's bij de tentoonstellingen 'Peredvizhniki' en 'The American Dream'.

BIJLAGE 1

- **Het Drents Museum speelt in op de stappen die worden gezet om cultuureducatie als ‘cultuuronderwijs’ meer centraal te stellen in- en buiten het basis- en voortgezet onderwijs (o.a. Cultuureducatie met Kwaliteit) en het middelbaar onderwijs (MBO kortingskaart vanaf 2015–2016).**

Leerkrachten uit binnen- en buitenland en verschillende groepen studenten van Pabo's in Drenthe en Overijssel hebben in 2017 in het Drents Museum (na)scholingsactiviteiten op het gebied van cultuureducatie gevolgd met als doel de kwaliteit van het cultuuronderwijs verder te versterken.

- **Het Drents Museum biedt bij elke tentoonstelling die interessant is voor het onderwijs een serie kunsteducatie- en onderwijsprogramma's op het gebied van kunsteducatie of erfgoededucatie aan.**

In 2017 zijn 146 schoolprogramma's aangeboden aan het primair onderwijs en 33 aan het voortgezet onderwijs.

- **Het Drents Museum biedt nieuwe drempelverlagende producten op maat aan voor potentiële (oudere) bezoekers met een beperking.**

In 2017 zijn groepsprogramma's aangeboden voor mensen met dementie en hun mantelzorgers ('Onvergetelijk Drents Museum'), voor visueel gehandicapten ('De Familie van Lier – anders bekeken') en voor vereenzaamde ouderen ('Kunst maakt de mens').

Er is een start gemaakt met de opleiding van een gebarentolk voor doven en slechthorenden. Deze bijzondere museumdocent kan vanaf 2018 op aanvraag geboekt worden. Bij presentaties in de Statenzaal wordt gebruik gemaakt van een ringleidingsysteem.

Het Drents Museum heeft lezingen in verzorgingshuizen aangeboden en in 2017 ook weer een programma voor 'Gekleurd Grijs' georganiseerd om voor ouderen de drempel te verlagen om naar het museum te gaan.

Het Drents Museum doet in 2018 mee aan een grootschalig landelijk onderzoek naar toegankelijke musea. In november

2017 is het Convenant 'Samen maken we de Nederlandse vrijetijdssector beter toegankelijk' van Nationale vereniging de Zonnebloem symbolisch ondertekend en zijn de voorbereidingen voor het onderzoek gestart.

- **Het Drents Museum ontwikkelt nieuwe drempelverlagende producten voor families met kinderen, waaronder een kinderboek – mits er externe financiering voor gevonden wordt – en een serie familiezondagen.**

Het bestaande kindermuseum, 'Boordevol energie', is in 2017 omgebouwd tot het kindermuseum 'Codename: Energy'. Samen met 'Het Grootste Poppenhuis van Nederland' en gratis toegang voor kinderen t/m 17 jaar heeft het Drents Museum hiermee drie laagdrempelige onderdelen in huis voor families met kinderen. Bij elke grote internationale tentoonstelling is een familieroute gemaakt en er is in 2017 een familiezondag georganiseerd.

BIJLAGE 1

- **Het Drents Museum biedt nieuwe verdiepende producten voor liefhebbers, cultuurtoeristen en families met kinderen aan.**

In januari en in juni is een aantrekkelijk activiteitenprogramma samengesteld voor zowel cultuurliefhebbers als families met kinderen. De activiteiten stonden ook in 2017 weer grotendeels in het teken van het thema van de grote internationale tentoonstellingen. Naast de specifieke activiteiten vanuit het Drents Museum zijn veel activiteiten ontwikkeld in samenwerking met de partners van het Cultureel Hart Assen (CHA).

- **Het Drents Museum functioneert ook voor buitenlandse bezoekers die tenminste Engelstalige kennis kunnen nemen van de informatie, verdieping en beleving die het Drents Museum haar bezoekers bij de tijdelijke (internationale) tentoonstellingen en de vaste presentatie biedt.**

Alle tentoonstellingsteksten bij de tijdelijke tentoonstellingen zijn ook in 2017 tweetalig aangeboden (Engels en Nederlands). Voor 'The American Dream' zijn de zaalteksten

daarnaast beschikbaar in het Duits. Alle communicatiemiddelen voor de laatste tentoonstelling zijn in deze drie talen verschenen. Bij deze tentoonstelling verscheen ook een Duitstalige publicatie. Speciaal voor 'The Great Liao' is een Chinees-talige promotiefilm gemaakt. Voor buitenlandse bezoekers heeft het museum een Engelse en een Duitse website en in de Museumshop zijn regelmatig Engelstalige publicaties te koop.

- **Het Drents Museum biedt haar diverse bezoekers in het museum een goed begeleide culturele ervaring bij de vaste presentaties en tijdelijke tentoonstelling met passende informatie en gebruik van nieuwe media en gedigitaliseerde (top) stukken.**

In 2017 is de aanzet tot een nieuwe collectiepresentatie over het Verhaal van Drenthe ontwikkeld die in 2021 gestalte zal krijgen in het oude deel van het museum. Hierbij is vanaf het begin de inzet van nieuwe media meegenomen. Er zijn in 2017 veel publieksactiviteiten georganiseerd die een verdiepende ervaring

bieden bij de tentoonstellingen. Verder programmeert het museum tentoonstellingen voor de diverse doelgroepen, met voor elke doelgroep een eigen, aansprekend medium. Een onderzoek is gestart voor een interactieve PDF op mobiele devices met daarin informatie over een tentoonstelling.

- **Het Drents Museum deelt haar kennis collegiaal met collega-musea. Specifiek voor versterking van de Drentse museale infrastructuur gaat dat om expertise (o.a. bestuurlijke daadkracht, visie op het digitaal beschikbaar maken van Drents cultureel erfgoed, en bedrijfsvoering) op verzoek van de Drentse musea in het (digitale) Platform Drentse Musea. Dit betreft minimaal 40 uur per jaar vanuit de provinciale rol van het Drents Museum.**

Het Drents Museum opereert in een (inter)nationale structuur van musea en heeft ook in die hoedanigheid in 2017 zijn kennis over museaal beleid, collectie en tentoonstellingen gedeeld met andere musea. Binnen het Cultureel Hart Assen, de erfgoedpartners in Drenthe en verschillende Drentse musea is regelmatig informatie uitgewisseld

BIJLAGE 1

op verschillende niveaus, variërend van museaal- en personeelsbeleid tot educatie, publieksevents en marketing.

Vanaf het voorjaar van 2017 is het hoofd Publiek namens het Drents Museum vicevoorzitter geworden van het Platform Drentse Musea. Het bestuur heeft, samen met de coördinator van het platform, een uitgebreid programma voor kennisdeling, netwerk en professionaliteitsbevordering voor de Drentse musea opgezet.

- **Het Drents Museum werkt aantoonbaar samen met andere collectionerende instellingen en is van waarde in het netwerk op haar verzamelgebieden, met als doel opbrengst- en kwaliteitsverbeteringen.**

Het betreft:

- **het in gezamenlijkheid koppelen van collecties, om dubbelingen in aankoopbeleid te voorkomen en genereus bruikleenbeleid.**
- **het onderling afstemmen van beleid met ketenpartners, in principe in de vorm van een gezamenlijk presentatiebeleid en educatieve programma's.**

Met het Fries Museum en het Groninger Museum is een directeurenoverleg geweest om o.a. het collectie- en presentatiebeleid op elkaar af te stemmen.

Er zijn (inter)nationaal op verschillende niveaus overleggen geweest over presentatiebeleid, educatieve programma's en marketing, met name voor de grote internationale tentoonstellingen. Dat heeft in 2017 onder andere geresulteerd in de presentatie van meerdere internationale tentoonstellingen als 'Peredvizhniki', 'The Great Liao', 'The American Dream' en de komende tentoonstelling over Iran (in 2018).

Ook met culturele partners op regionaal en lokaal niveau, waaronder het Cultureel Hart Assen (CHA) en het Directeuren Overleg Drenthe (DOD), is overleg geweest. Binnen het CHA zijn diverse gezamenlijke educatieve programma's georganiseerd.

Binnen het European Exhibition Network (E.E.N) is in 2017 een bijeenkomst geweest om afstemming te creëren over de uitwisseling/overname van internationale archeologische tentoonstellingen.

Waardering publiek

- **De bezoekers van het Drents Museum waarderen het museum met een tevredenheidcijfer van een 7,5 of hoger:**
 - **als algemene waardering,**
 - **voor de kwaliteit van de tijdelijke tentoonstellingen**
 - **voor publieksbegeleiding**
 - **voor de informatie bij de vaste- en tijdelijke presentaties.**

De bezoekers waardeerden het Drents Museum in 2017 met een gemiddeld cijfer van 8,5 op het digitale toeristische platform Zoover. In 2017 ontving het museum van Tripadvisor het 'Certificaat van Uitmuntendheid'. De informatievoorziening en publieksbegeleiding bij de tijdelijke tentoonstellingen werden met een 8,3 gewaardeerd. Uit onderzoek van 'mystery guests' in de tweede helft van 2017 scoorde het museum 81,72 punten op een score van 100. Met name de gastvrijheid en klantvriendelijkheid bij verschillende klantcontacten werden in dit onderzoek beoordeeld.

BIJLAGE 1

- **Het onderwijs waardeert de inhoudelijke en didactische kwaliteit en de originaliteit van de cultuuronderwijsprogramma's en -begeleiding met een tevredenheidcijfer van een 7,5 of hoger.**

Het onderwijs is ook in 2017 weer tevreden over de onderwijsprogramma's. Volgens onderzoek, uitgevoerd door Kunst&Cultuur Drenthe, beoordeelt maar liefst 80% an de leerkrachten het museum en de inhoudelijke en didactische kwaliteit van de onderwijsprogramma's met 'goed' of 'uitstekend'.

- **De bezoekers van het Drents Museum met een beperking waarderen de gastvrijheid en toegankelijkheid van het Drents Museum met een 7,5 of hoger.**

De gastvrijheid van het Drents Museum werd gewaardeerd met een 8,6. In 2017 zijn de programma's op maat voor bezoekers met een beperking verder uitgebreid. De toegankelijkheid wordt in 2018 onderzocht door de Zonnebloem.

4.3 **Versterken vestigingsklimaat en vrijetijdseconomie door inzet van kunst en cultuur.**

- **Het Drents Museum trekt tenminste 75% bezoekers van buiten Drenthe.**

In 2017 kwam 88% van de bezoekers van buiten Drenthe.

- **Het Drents Museum trekt tenminste 60% bezoekers die speciaal voor het museum c.q. voor de tijdelijke tentoonstellingen naar Drenthe/Assen komen.**

96% van de bezoekers kwam speciaal naar Drenthe/Assen voor de grote internationale tentoonstellingen.

- **Het Drents Museum benut de kansen die de vergrijzing biedt c.q. het groeiende aantal actieve senioren (nu 15% van de bevolking; in 2026 bijna 22% van de bevolking) dat beschikt over een relatief hoog opleiding- en welvaarniveau,**

om meer inkomsten te genereren (o.a. versterken en professionaliseren vriendenbeleid c.q. relatiemarketing, inzet als vrijwilligers, cursusaanbod, verrijken collectie). Recreatie, extended learning en aantrekkelijke vormen van (vrije) tijdsbesteding zijn voor de babyboom generatie van groot belang.

Museumpubliek is over het algemeen ouder en hoog opgeleid. 77% van de bezoekers van het Drents Museum in 2017 was 60 jaar of ouder. De zogeheten 'jongere ouderen' (55-77 jaar) worden in het museum bediend door de grote internationale tentoonstellingen en de vaste collectiepresentaties. Voor de 'oudere ouderen' zijn ook in 2017 weer meerdere programma's op maat aangeboden, gericht op mentale en fysieke toegankelijkheid. De groep vrijwilligers in het museum bestaat grotendeels uit ouderen die na hun werkzame leven een zinvolle culturele invulling geboden krijgen. Deze groep is in 2017 uitgebreid met vrijwilligers van het voormalig CBK Drenthe. In 2017 waren er 38 vrijwilligers actief in het museum.

BIJLAGE 1

- **Het Drents Museum zorgt ervoor dat museale objecten online beschikbaar zijn voor cultureel en toeristisch waardevolle locaties in Drenthe, zowel t.b.v. routes in AnnoDrenthe.nu en via relevante websites als www.drenthe.nl. Onder cultureel en toeristisch waardevolle locaties vallen in ieder geval het potentieel Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid (Frederiksoord/Veenhuizen), het Drentse Aa gebied, het Holtingerveld en (Geopark) De Hondsrug.**

De route ‘Lopen met Van Lier’ is ook in 2017 weer aangeboden via AnnoDrenthe.nu. Op MuseaDrenthe.nl staan 2.670 objecten van het Drents Museum met achtergrondverhalen beschreven. Deze objecten zijn ook beschikbaar via AnnoDrenthe.nu. Meerdere (inter)nationale portals en social media platforms uit de (kunst)historische en toeristische hoek hebben in 2017 gebruik gemaakt van objecten uit de collectie of een tentoonstelling. Op Europeana.nu staan inmiddels 4.276 afbeeldingen van objecten, foto’s en kaarten online.

- **Het Drents Museum houdt onder de bezoekers van één van de twee grote tentoonstellingen in de nieuwe vleugel een onderzoek, waarin de economische spin-off/bestedingen van de bezoekers buiten het museum worden onderzocht.**

In 2017 is gebruikt gemaakt van een doorlopend bezoekersonderzoek. De resultaten daarvan zijn te vinden in de Facts & Figures van dit jaarverslag (bijlage 2). Eind 2017 is geld geworven voor een groter onderzoek naar de economische ‘spin off’ van ‘The American Dream’ en zijn de voorbereidingen voor de implementatie daarvan van start gegaan. Het onderzoek wordt in de eerste helft van 2018 uitgevoerd.

- **Het Drents Museum onderzoekt of zij in de grensstreek als onderdeel van lokale en regionale cultuurhistorische ketens in staat is te profiteren van de babyboomers uit de buurlanden. Zij vormen bij uitstek de markt voor korte stedentrips en korte vakanties. Een deel van hen is daarbij minder op zoek naar de toeristische highlights die zij bij eerdere bezoeken**

aan ons land reeds bezochten, maar naar aansprekende, specifieke en verdiepende ervaringen als onderdeel van de beleving van een streek of regio.

In het kader van de grensoverschrijdende tentoonstelling ‘The American Dream’ heeft het Drents Museum eind 2017 samen met de Kunsthalle Emden een campagne opgezet waarbij bezoekers van beide musea verleid worden om een bezoek te brengen aan het andere museum over de grens. Daarbij wordt intensief gemonitord waar bezoekers vandaan komen. De resultaten zijn halverwege 2018 beschikbaar.

Het Drentse achterland is te leeg om effectief campagne te voeren voor uitsluitend het Drents Museum. Daarom wordt al jaren samengewerkt met Marketing Drenthe en toeristische accommodaties in Drenthe om toeristen een culturele ervaring in arrangementvorm aan te bieden.

BIJLAGE 2

FACTS & FIGURES 2017

TENTOONSTELLINGEN EN PRESENTATIES

Het Drents Museum staat bekend om zijn veelzijdige en innovatieve tentoonstellingsprogramma. Het brede aanbod zorgt ervoor dat bezoekers altijd verrast worden. Naast internationale tentoonstellingen ‘met lef’ is het Drents Museum sterk in het organiseren van kleine, unieke projecten van uitzonderlijke kwaliteit.

- 8,3** is het algemene waarderingscijfer voor het museum en de tentoonstellingen, waarvan:
- 9,3** voor Peredvizhniki
- 9,2** voor The Great Liao
- 8,4** voor The American Dream

3 grote tentoonstellingen

Peredvizhniki – Russisch Realisme rond Repin 1870–1900

(25 september 2016 t/m 2 april 2017)
Kunst 1885–1935
118.411 bezoekers

Een groep Russische schilders vond elkaar in 1870 in een gezamenlijk verlangen om vrij te kunnen werken en te exposeren waar ze wilden. ‘Peredvizhniki’ noemden ze zichzelf. Ze schilderden ook gewone mensen en schuwden onderwerpen als moeilijke leefomstandigheden, sociaal onrecht en honger niet. Daarmee zetten de Peredvizhniki de Russische kunstwereld van de late 19de eeuw op z’n kop.

The Great Liao – Nomadendynastie uit Binnen-Mongolië (907–1125)

(23 april 2017 t/m 29 oktober 2017)
Archeologie
83.087 bezoekers

In het stroomgebied van de Liao-rivier in Noord-China en Mongolië groeide een klein nomadisch volk uit tot een supermacht. Deze Liao-dynastie heerste over een enorm rijk. De afgelopen 30 jaar zijn bijzondere archeologische vondsten gedaan. Die werden getoond in een spectaculair tentoonstellingsontwerp waarbij bezoekers zich op de steppes van Centraal Azië waanden. Het Drents Museum werd hiermee

genomineerd voor de 2017 Global Fine Art Awards (GFAA) in de categorie ‘Best Ancient Art (BC - approx 1200)’.

The American Dream – Amerikaans Realisme 1945–2017

(19 november 2017 t/m 27 mei 2018)
Hedendaags realisme
In 2017: ca. 30.000 bezoekers

Eén tentoonstelling, twee locaties, twee landen. Het Drents Museum en de Kunsthalle Emden kregen het voor elkaar om meer dan tweehonderd werken van Amerikaanse figuratieve kunstenaars bij elkaar te brengen in een unieke dubbeltentoonstelling. Een primeur voor Europa. De werken van topkunstenaars als Edward Hopper, Andy Warhol, Andrew Wyeth, Alice Neel, Alex Katz en Chuck Close vormden tevens het vertrekpunt voor een reis langs de Amerikaanse cultuur en geschiedenis.

BIJLAGE 2**9 TENTOONSTELLINGEN****Adriana van Zoest – Post Mortem**

(13 september 2016 t/m 2 juli 2017)

Hedendaags realisme

Adriana van Zoest (1966) gaat moeilijke onderwerpen niet uit de weg. Ze schildert dode dieren. Met haar fijne techniek en gemanipuleerde lichtval geeft Van Zoest de overleden dieren een nieuw leven. Zo worden haar vogels, muizen en egels eigenlijk onsterfelijk.

Zelfportretten – Werken uit de collectie van het Drents Museum

(24 september 2016 t/m 25 juni 2017)

Hedendaags realisme

Uit de eigen collectie werd een fraaie selectie zelfportretten getoond in de bovenzaal van de Abdijkerk. Bezoekers stonden er ‘oog in oog’ met kunstenaars als Arnout van Albada, Philip Akkerman, Barend Blankert en Matthijs Röling. Verrassend was Zelfportret van een schrijver, een reconstructie van de werkkamer waarin schrijver Marcel Möring de afgelopen twintig jaar verschillende romans schreef.

Alle vogels op een stokje – Dieren in het Drents Museum

(4 oktober 2016 t/m 5 maart 2017)

Kunst 1885–1935

Rond 1880–1890 ontstond een vormentaal waarin gestileerde plant- en diervormen werden toegepast als versiering: op damast, op aardewerk of in hout gesneden als onderdeel van een meubel. Uit de collectie Kunst 1885-1935 werden ongeveer honderd voorwerpen getoond met dieren in de hoofdrol, van schilderijen en tekeningen tot meubels, aardewerk en sculpturen.

Arnout van Albada – À Point

(14 februari 2017 t/m 25 juni 2017)

Hedendaags realisme

‘Net gaar’ is wat de Fransen bedoelen als ze iets ‘à point’ noemen. Arnout van Albada (1968) zoekt in zijn stilleven naar dit moment: precies goed. Zijn smakelijk ogende puddinkjes, bagels, Franse kazen en abrikozen roepen onmiddellijk de eetlust van de toeschouwer op. Van Albada is gefascineerd door eten. Met zijn werk geeft hij etenswaren een eigen podium.

Jan Sluijters – Werk op papier

(11 maart 2017 t/m 10 september 2017)

Kunst 1885–1935

Niet de expressieve schilderijen, maar de werken op papier van Jan Sluijters (1881–1957) werden nu eens uit het depot gehaald. Tekeningen, aquarellen, affiches, prenten en boekillustraties, maar ook twintig geïllustreerde briefkaarten die een nog jonge Sluijters maakte voor zijn eerste vrouw. Vanwege de kwetsbaarheid werden de werken halverwege de tentoonstellingsperiode gewisseld. Twee keer Sluijters dus!

Jans Muskee – Absoluut Misschien

(1 juli 2017 t/m 7 januari 2018)

Hedendaags realisme

Levensecht en bijzonder ongemakkelijk: de taferelen vol verlangens en fantasieën van de Drentse Jans Muskee (1961) zijn eigenlijk te intiem voor de blik van een vreemde. Omdat de personages levensgroot zijn afgebeeld, kan de toeschouwer bijna niet wegstaren. Zo creëert Muskee een contact met zijn publiek dat de personages uit zijn tekeningen onderling niet lijken te hebben.

BIJLAGE 2**Julie de Graag – Uit fijn hout gesneden**

(16 september 2017 t/m 31 december 2018)

Kunst 1885–1935

Het oeuvre dat graficus Julie de Graag (1877–1924) achterliet, is niet groot maar wel uitzonderlijk van kwaliteit. De Graag was in haar tijd een van de weinige vrouwelijke kunstenaars op grafisch gebied. Krachtige, zelfverzekerde lijnen kenmerken haar houtsnedes. De Graags landschappen, bloemstillevenen, diertaferelen en portretten tonen haar ongelofelijke technische beheersing.

Vier jaargetijden – De collectie 1885–1935

(16 september 2017 t/m 3 maart 2019)

Kunst 1885–1935

Rond 1900 haalden de sierkunstenaars van de Nieuwe Kunst en Art Deco hun inspiratie vooral uit de natuur. Ze waren gefascineerd door de wisseling van de seizoenen. Uit de eigen collectie werden schilderijen en voorwerpen getoond waarop de metamorfose van de natuur te zien is.

Rosa Loy – Bilder Bergen

(24 september 2017 t/m 18 maart 2018)

Hedendaags realisme

De Duitse kunstenaar Rosa Loy (1958) schildert merkwaardige droomwerelden bevolkt door vrouwen, planten en fantasiewezens. In haar oeuvre staat de vrouw centraal, mannen zijn zelden te zien. Loy en haar echtgenoot, kunstenaar Neo Rauch, zijn de belangrijkste vertegenwoordigers van de Neue Leipziger Schule.

3 KLEINE PRESENTATIES**'t Spittertien van Drenthe – Albert Egges van Giffen (1884–1973)**

(12 december 2016 t/m 12 maart 2017)

Drentse geschiedenis

Op zijn Indian motorfiets trok hij het Drentse land door om opgravingen te doen. Albert Egges van Giffen (1884–1973), 't Spittertien van Drenthe', is van grote betekenis geweest voor de Drentse archeologie. Op 12 december 2016 was het precies honderd jaar geleden dat Van Giffen werd aangesteld als eerste conservator van het Drents Museum.

Landrecht van Drenthe (1412)

(28 september 2017 t/m 10 december 2017)

Drentse geschiedenis

Er was niet veel meer over van de oudste grondwet van Drenthe uit 1412. Het *Landrecht van Drenthe* was uiteengevallen in honderden kleine stukjes. Dit belangrijkste stuk uit de middeleeuwse geschiedenis van Drenthe wordt bewaard in het Drents Archief. Na een minutieuze restauratie kon het voor het eerst weer worden getoond.

Schitterende aanwinst zilver

(12 december 2017 t/m 25 maart 2018)

Kunst 1885–1935

Negen objecten uit de internationale vermaarde zilvercollectie van Annelies Krekel schitteren vanaf nu in het Drents Museum. Het gaat om topstukken van beeldbepalende kunstenaars uit de periode rond 1900, waaronder een theeservies van Jan Eisenloeffel en een bonbonschaal van Matthieu Lauweriks. De stukken konden worden aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt en de BankGiro Loterij.

BIJLAGE 2**1 TENTOONSTELLING ROND AANWINSTEN****In dank aanvaard – Schenking Jan-Geert de Boer. Zelfportretten**

(24 september 2016 t/m 25 juni 2017)

Hedendaags realisme

Een initiatief om liefhebbers te interesseren voor hedendaagse figuratieve kunst leidde in 1999 tot de oprichting van De Hooghe Kamer in Hoogeveen. Jan-Geert de Boer was een van de initiatiefnemers. Bij zijn werk voor dit kunstcentrum ontmoette hij veel kunstenaars. Vaak kocht hij een zelfportret van hen. In 2015 schonk hij 35 zelfportretten uit zijn verzameling aan het museum.

4 EXTERNE TENTOONSTELLINGEN**The American Dream. Harry ‘Cuby’ Muskee & Amerika**

Het Drents Museum in het UMCG

18 oktober 2017 – 14 januari 2018

Drentse geschiedenis

The American Dream beperkte zich niet tot Assen en Emden. Ook in het UMCG in Groningen stond Amerika even centraal. De expositie over Harry ‘Cuby’ Muskee (1941-2011) toonde de directe band van de Drentse blueslegende met Amerika. Muskee deed tijdens zijn Amerikareizen in 1993 en 1999 inspiratie op voor zijn teksten en muziek.

Hopmann & Lisek – Broeikas

Kunst in De Nieuwe Kolk (KINK)

(11 oktober 2016 t/m 8 januari 2017)

Hedendaags realisme

De multimedia-installatie Broeikas van het Duitse duo Hopmann & Lisek was de eerste expositie die het Drents Museum programmeerde in De Nieuwe Kolk. De twee toverden de ruimte om tot een ‘broeikas’ van visuele en akoestische sensaties. De surrealistische beelden van meer-dan-levensgrote clowns joegen bezoekers nu en dan de stuipen op het lijf!

Tom Claassen

Kunst in De Nieuwe Kolk (KINK)

(1 juli 2017 t/m 3 september 2017)

Hedendaags realisme

Wie kent zijn enorme olifanten in de polder langs de A6 niet? Tom Claassen staat bekend om beelden van dieren die de toeschouwer gegarandeerd doen glimlachen. Door het uitvergroten van hun typerende kenmerken krijgen de dieren iets karikaturaals. In KINK experimenteerde Claassen naar hartelust met contrasten en verrassende materialen, zoals rul zout.

Femmy Otten – Wistful Eye

Kunst in De Nieuwe Kolk (KINK)

(16 december 2017 t/m 11 februari 2018)

Hedendaags realisme

Femmy Otten (1981) zoekt altijd naar het ultieme kunstwerk. In KINK waren onder meer beelden en werk op papier te zien. Hoewel Otten technieken uit lang vervlogen tijden gebruikt, zoals fresco en houtsnijden, ziet haar werk er eigentijds uit. Zo slaat ze als het ware een brug tussen het verleden en het heden.

BIJLAGE 2

PUBLIEK & PARTNERS

1. MARKETING & COMMUNICATIE

In totaal hebben 186.652 bezoekers het Drents Museum in 2017 bezocht. 3.066 bezoekers brachten een bezoek aan Kunst in de Nieuw Kolk (KINK). Dat brengt het totaal op 189.691 bezoekers.

Van de ondervraagde bezoekers is:

- 62% vrouw
- 38% man
- 88% kwam van buiten Drenthe
- 96% kwam speciaal voor de tijdelijke tentoonstellingen
- 47% bezocht het museum met partner
- 23% bezocht het museum met een vriend/vriendin
- 77% was ouder dan 60 jaar
- 58% was samenwonend/getrouwd/had geen thuiswonende kinderen
- 30% was alleenstaand, had geen thuiswonende kinderen
- 53% kwam met de auto
- 41% kwam met de trein

Bezoekers waren geïnformeerd via:

- 44% artikel of recensie
- 16% website Drents Museum
- 16% advertentie in krant/tijdschrift
- 22% vrienden/familie/kennissen

44% van de bezoekers heeft een bezoek gebracht aan Grandcafé Krul

49 persberichten zijn door de afdeling Marketing & Communicatie verstuurd

783 artikelen zijn regionaal en landelijk verschenen over het museum, met € 3.562.979,44 aan advertentiewaarde voor gepubliceerde artikelen, onder andere:

- € 35.739,- voor Peredvizhniki (in 2017)
- € 366.552,- voor The Great Liao
- € 727.884,- voor The American Dream
- € 108.340,- voor de publieksactiviteiten van het Drents Museum

182 artikelen zijn in Duitsland verschenen over *The American Dream* (sinds november 2017) met € 488.400,20 aan advertentiewaarde

2 internationale televisie-uitzendingen, waaronder:

- 1 uitzending over The American Dream bij ZDF
- 2 landelijke televisie-uitzendingen over het Drents Museum, waarvan:
 - 1 uitzending over Peredvizhniki bij NPO 2
 - 1 uitzending over het 'woeste Drenthe' in Panorama Pijbes bij NPO 2
- 13 regionale televisie-uitzendingen
- 8 landelijke radioreportages, waaronder:
 - 4 uitzendingen over *The American Dream* bij Radio 1, Radio 2 en Radio 4
 - 1 uitzending over Jans Muskee bij Radio 4
- 49 regionale radioreportages
- 1.330 artikelen zijn digitaal in Nederland over het museum verschenen, met € 534.992,32 aan advertentiewaarde
- 190 artikelen zijn digitaal in Duitsland verschenen over *The American Dream*
- 357.794 unieke bezoekers aan de website www.drentsmuseum.nl
- 2,07 minuten was de gemiddelde verblijfsduur van de bezoeker op de website

BIJLAGE 2

- 4.166.860 bereikte personen via Facebook
- 8.679 ‘likes’ op Facebook
- 1.112.377 tweetweergaven
- 10.009 @DrentsMuseum-volgers op Twitter
- 1.514 volgers op Instagram
- 38.358 weergaven op Instagram (sinds augustus 2017)
- 6.922 personen ontvingen de digitale nieuwsbrief van het Drents Museum
- 8,6 is het waarderingcijfer voor de gastvrijheid van het museum
- ‘Mystery guests’ beoordeelden de klantvriendelijkheid en gastvrijheid met 81,72 punten (op een score van 100)
- 8,3 is het waarderingcijfer voor de informatievoorziening bij de tijdelijke tentoonstellingen
- 8,2 is het waarderingcijfer voor de Museumshop
- 8,1 is het waarderingcijfer voor Grandcafé Krul
- 8,5 is het waarderingcijfer voor het Drents Museum van de bezoekers op Zoover.nl
- Op Tripadvisor wordt het museum beoordeeld met ‘uitstekend’

26 joint promotionacties met onder andere:

- BankGiro Loterij
- Postcode Loterij
- NMV Museumkaart
- NS Eropuit.nl
- SRC
- SPOOR
- DA
- ING
- Kunsthalle Emden

3 publieksbeurzen:

- Uitmarkt Amsterdam
- Preuvenement Assen
- NoorderZondag Groningen

2. EDUCATIE**Educatie:**

19 arrangementen van de Vrije Academie, waarvan:

- 6 lezingen

Onderwijs:

6.982 leerlingen primair en voortgezet onderwijs, waarvan:

- 5.974 leerlingen primair onderwijs
- 1.008 leerlingen voortgezet onderwijs

48 programma’s Culturele Mobiliteit (CulMo) met 2.068 leerlingen, waarvan:

- 680 leerlingen voor de CulMo Mysteries in het Veen
- 998 leerlingen voor de CulMo Operatie Sigismund, combiprogramma Drents Museum/ Drents Archief
- 390 leerlingen voor de CulMo Internationale beeldende kunst en werelderfgoed

Schoolprogramma’s:

Primair onderwijs:

- 48 keer Culturele Mobiliteit (zie hierboven)
- 60 keer schoolprogramma’s Drents Museum
- 22 keer Cultuurmenu
- 5 keer Drentse Cultuur Academie
- 11 keer arrangementen met derden bv. NAM Girls Day, programma in KINK

Voortgezet onderwijs:

- 33 keer onderwijsprogramma’s

BIJLAGE 2**3. PUBLIEKSACTIVITEITEN (EVENTS)**

3 grote openingen, waarvan:

- 265 gasten en 331 Vrienden voor The Great Liao
- 586 gasten en 515 Vrienden voor The American Dream
- 42 gasten en 56 leerlingen voor Codename: Energy

8 kleine openingen

1 finissage Hopmann & Lisek – Broeikas

1 onthulling van het Gouden Pronkstuk
'Ons Echte Goud' aan de Kop van de Vaart

35 arrangementen in samenwerking met derden, zoals de BankGiro Loterij Open Dagen, Midnightwalk Assen, Popronde Assen, Kinderboekenweek, National Geographic

36 publieksactiviteiten, waaronder:

- Open Monumentendag
- Wereld Alzheimer Dag
- Masterclass Rosa Loy en Neo Rauch
- De miljoenste bezoeker sinds 2011
- 86 gratis lezingen

- 11 gastlezingen met:
Adriana van Zoest, Jan Brokken en Marcel Worms, David Jackson, Jeroen van der Boon, Caucasia, Tjalling Halbertsma, Garrie van Pinxteren, Addie Schiphorst Preuper, Bettine Vriesekoop, Annemiek Rens en Peter Trippi
- 3 familielecturen verzorgd door de afdeling Educatie

4. ARRANGEMENTEN EN PROGRAMMA'S

- 170 rondleidingen
- 4 instapronleidingen
- 14 huwelijken
- 26 kinderfeestjes
- 86 zakelijke bijeenkomsten, waarvan zaalverhuur:
 - 11 keer Abdijkerk
 - 62 keer Statenzaal
 - 8 keer Trouwzaal
 - 8 keer GS-zaal

5. MUSEUMSHOP

38.077 betalende klanten kochten in totaal 96.644 artikelen.

20% van de bezoekers koopt iets in de museumshop voor gemiddeld € 15,-

Verkocht in 2017:

- 22.000 boeken, waarvan bijna de helft eigen uitgaven
- 36.000 ansichtkaarten
- 667 tentoonstellingsaffiches
- ruim 1.500 sieraden

€ 516.043,- was de omzet van de Museumshop
€ 87.294,- bijdrage aan exploitatie

De winkel wordt in eigen beheer geëxploiteerd.

6. GRANDCAFÉ KRUL

€ 624.111,- was de omzet van Grandcafé Krul
€ 73.449,- bijdrage aan exploitatie

De exploitatie van het café is uitbesteed aan Bos&Bos Catering.

BIJLAGE 2

7. DEVELOPMENT

Het Drents Museum wordt ondersteund door:

- 3 hoofdsponsors: NAM, WMD en ING
- 1 sponsor: SRC Reizen
- 2 begunstigers: BankGiro Loterij en Stichting Beringer Hazewinkel
- 1 subsidieverstrekker: provincie Drenthe
- 1 subsidieverstrekker KINK: Gemeente Assen
- 60 Businessclubleden, waarvan 8 nieuwe leden
- 2.112 Vrienden van het Drents Museum
- 8 Drogen, waaronder Kremer Pensioen- en Risicoadviseurs

Businessclubleden

A.De Boer Vastgoed, AlbertsKleve, bureau voor grafisch ontwerp BNO, Alpha Adviesbureau, Atlas Letselschade, BCN Groep Drachten, Best Western City Hotel de Jonge, Bloemsma+Faassen, Bos&Bos Catering BV, Bouwmij Hendriks, Bureau Meesterschap, Catering & Partyservice J. van 't Hooge, Destic, DNK, Doornbos Suringar Wiersema Advocaten|Mediators, draaijer+partners, drukkerij Van Gorcum, Fellini Assen, Gemeente Assen, Gemeente Groningen Dienst ROEZ, GGZ Drenthe, Greving&Greving Opticiëns, Hof van

Saksen, Hotel van der Valk Assen, ING, JAV Studio's, Karmelieten BV, KLOK Onderhoud- en Afbouwgroep B.V., Koninklijke van Gorcum, Landgoed de Dodshoorn, Lanting Reizen, Leijdsman Elektro bv, Liff Assen, McDonald's, MTN accountants adviseurs, Multicopy Assen, Notariskantoor Tjindhof, Daverschot & De Jong Posthumus, Pannenkoekenschip Assen, Penthion Media Technologies, Ploegmakers Beheer b.v., Projectenbureau Drenthe, Rabobank Assen en Noord-Drenthe, REIN Advocaten & Adviseurs, RTV Drenthe, SRC Reizen, Screencom, Sunoil Biodiesel, TCA Telecom & ICT, Team Relocations, Trip Advocaten & Notarissen, TSC Crowd Management, Univé Noord-Nederland, UNP accountants adviseurs, Visser Assen, VVV| Dit is Assen, Warenhuis Vanderveen Assen, Watter B.V. WBOOKS, WelZowij's Nederland, Zorggroep Drenthe

- Co-financiers tentoonstellingen, vaste presentaties en nieuwbouw Drents Museum: ANWB Fonds, BankGiro Loterij, Destic, Croon TBI Techniek, draaijer+partners, DTL Laser-technology, Interreg Deutschland Nederland/ Europäische Union/Europese unie, F.A. Hendriks,

Gemeente Assen, Geveke Bouw, Gravin van Bylandt Stichting, Hof van Saksen, Hotel van der Valk Assen, ING, Je Maintiendrai Fonds, Koninklijke van Gorcum, Lichtpunt, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, McDonalds, Mondriaan Fonds, NAM, New York Pizza, Prins Bernhard Cultuurfonds, Provincie Drenthe, Rijksuniversiteit Groningen, SNN/ EU EFRO, SRC Reizen, SSK 1900, Stichting Albino, Stichting Beringer Hazewinkel, Stichting Dioraphte, Stichting Van Achterbergh-Domhof, Stichting Vrienden van het Drents Museum, Stichting Zabawas, The Netherland-America foundation, Vereniging Rembrandt, VSB Fonds, VVNK 1900, Wilhelmina E. Jansen Fonds

Georganiseerd in 2017:

- 8 netwerkbijeenkomsten, waaronder Mossel&More party, Businessreis Art Breda
- 1 businessclubreis
- 2x deelname business-to-business beurzen
 - Promotiedagen Drenthe
 - Promotiedagen Noord-Nederland
- 2 vriendenbijeenkomsten
- 1 netwerkbijeenkomst voor notarissen, estate-planners en private bankers

BIJLAGE 2

8. PERSONEEL

Bij het Drents Museum zijn:

- 48 vaste medewerkers (37 fte).
- 38 vrijwilligers, waarvan:
 - 31 bij de informatiebalie
- 7 vrijwilligers bij de afdeling Educatie en het depot
- 13 stagiairs
- 2 werkervaringsplaatsen
- het ziekteverzuim in 2017 bedroeg 3,86%.

FINANCIËN

- € 8.758.032,- was de omzet van het Drents Museum
- 40.9% van het totale budget werd door het museum zelf verdiend
- 20.976 bezoekers (11,2%) betaalden de volle entreprijs
- 112.853 Museumkaarthouders (60,5%) brachten een bezoek

BIJLAGE 3

AANWINSTEN 2017

De collectie van het Drents Museum telt in 2017 ca. 90.000 objecten, waarvan

- ca. 88.500 objecten uit de provinciale collectie (waarvan 99% digitaal geregistreerd)
- ca. 1.500 objecten als bruikleen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, diverse stichtingen en particulieren

De totale collectie bestaat uit:

- ca. 13.500 objecten Archeologie
- ca. 33.000 objecten Drentse geschiedenis
- ca. 40.000 objecten Kunst 1885–1935
- ca. 2.500 objecten Hedendaags realisme
- ca. 2.150 objecten Numismatica

Hedendaags Realisme (779 aanwinsten)

Scheningen

- Jans Muskee, tekening ‘Zich gedragen I’, schenking van de kunstenaar.
- Michiel Hogenboom, schilderij ‘Concrete Breath’, schenking van de kunstenaar.
- Eddy Roos, buste van Andries Stokking, tekening ‘Paula’; Mieke Wolff, schilderij ‘Portret van Jan Kuiper’; Herman Berserik, schilderij ‘De haven van Stellendam’; Jan Kuiper, schilderij ‘Wachten op de tram’, schilderij ‘Jonge vrouw met vogels’, beeldhouwwerk ‘Kat met mond’; Christopher Stevens, schilderij ‘Swimmer’;

Aat Verhoog, schilderij ‘Afscheidskoffer in hout Hans en Andries’; Teunn Hardenberg, schilderij ‘Zelfportret met fles’; Dick Stapel, schilderij ‘Portret van Hans Smelik ten voeten uit’, schenking Hans Smelik en Andries Stokking, ’t Coopmanshûs in Franeker.

- Kenne Grégoire, 4 schilderijen: ‘A Men’s bed’, ‘St. Sebastiaan’, ‘Vogelverschrikkers in verleiding’, ‘Najaar, stilleven op tafel’, schenking van de heer Compen.
- Kea Homan, 698 houtsnedes, schenking van de kunstenaar.

Aankopen

- Arnout van Albada, schilderij ‘Chocolade pudding’, aankoop van de kunstenaar met steun van de Stichting Vrienden van het Drents Museum.
- Arja Hop en Peter Svenson, RLS Eelde project, 38 fotografische monochromen in de vorm van Residuen, aankoop van de kunstenaars met steun van de BankGiro Loterij.
- Carolein Smit, 1 tekening, 4 beeldjes.
- Nicolas Dings, 3 beeldjes.
- Adriana van Zoest, schilderij ‘De biddende pad’, aankoop van de kunstenaar.
- Pieter Pander, schilderij ‘Zelfportret als zwarte Piet’, aankoop van de kunstenaar met steun van de BankGiro Loterij.

- Eric Claus, penning ‘Spiegelbeeld’.
- Boek ‘Commedia dell’arte’ van Eric Claus en Rob Erenstein, aankoop met steun van de BankGiro Loterij.
- Kunstmap met tekst, foto’s en drukwerk van Philip Akkerman, Hieke Luik, Peter de Kan, Dolf Verlinden, Guus Rijven, Rudy Lanjouw en Harry Cock, aankoop van De KunstSalon.
- Jans Muskee, tekening ‘Stay tuned or live’, aankoop met steun van de BankGiro Loterij.
- Michiel Hogenboom, schilderij ‘Pioneer Skies’, aankoop met steun van de BankGiro Loterij.
- Hans Hoekstra, schilderij ‘Slaper 1’, schilderij ‘Nina’, tekening ‘Marianne leest’, tekening ‘Zelfportret’, aankoop met steun van de Werkbijdrage Jong Talent plus Opdrachtgever van het Mondriaan Fonds.
- Matthijs Röling, 3 schilderijen, een schetsboek en een schilderskist met inhoud, aankoop van de kunstenaar met steun van de BankGiro Loterij.
- Emo Verkerk, schilderij ‘Zelfportret als mijn moeder’, aankoop met steun van de BankGiro Loterij.

BIJLAGE 3

Drentse geschiedenis (29 aanwinsten)

Schenkeningen

- 3 gebruiksvoorwerpen uit de turfverwerkings-industrie: beulsmes, afschrijver en los mes voor afschrijver.
- Brandijzer met de letters 'DSM', afkomstig van de Dedemvaartsche Stoomtram Maatschappij.
- Gemeentelijke huisafvallemmer met deksel gebruikt bij de huishouding in de gemeente Assen.
- 4 objecten van textiel, zelffabricaat: doopjurkje, manteltje, 2 bijbehorende mutsjes, vervaardigd van zijde van een parachute uit de Tweede Wereldoorlog en een strook kant (voor de doopmutsjes).
- Oorkonde ter nagedachtenis aan de onderduikperiode, door voormalig onderduiker R.R. Strijker aangeboden aan J. Mulder wegens een door hem verleende schuilplaats in de Tweede Wereldoorlog. Ontwerp van kunstenaar Arent Ronda uit Zuidlaren.
- Beddengoed, zelffabricaat, bestaande uit een zogeheten peul van textiel met 2 bijbehorende kussenslopen, vervaardigd tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- Alexander Mollinger, schilderij 'Een najaarsdag in Drenthe', schenking van de Stichting Vrienden

van het Drents Museum.

- Egbert van Driest, schilderij 'Drents landschap met figuren', schenking van de Stichting Vrienden van het Drents Museum
- Julius Jacobus van de Sande Bakhuyzen, schilderij 'Rustende koeienhoeder aan oever van door bomen omzoomde waterkant', schenking van de Stichting Vrienden van het Drents Museum.
- Louis Albert Roessingh, schilderij 'Boerderij in Drenthe', schenking van de heer Kleis.

Aankopen

- Medaille ter herinnering aan de Drenthe-rit 1956 van Motorclub Assen en Omstreken, aankoop met steun van de BankGiro Loterij.
- Beker van de Grote Prijs van Nederland, Dutch TT 1962, 3e prijs in de klasse 500 CC, gewonnen door de Engelse motorcoureur Phil Read, aankoop met steun van de BankGiro Loterij.
- Emailen reclamebord van het Agentschap Drentsch Landbouwblad en Landbode.
- Théophile de Bock, schilderij 'Hunebed'.
- Simon Moulijn, schilderij 'Landschap met boerderij in Drenthe', aankoop met steun van de BankGiro Loterij.

Kunst 1885-1935 (766 aanwinsten)

Schenkeningen

- Theo van Hoytema, tekening met schetsen van zwemmende eenden, Jan Toorop, litho van vioolspelend meisje (portret Charley Toorop), Jan Toorop, litho van vrouw bij bron (Liederboek voor Groot-Nederland (ged.)).
- Georg Rueter, schilderij 'Portret van Mevr. Op de Coul'.
- A.D. Copier, N.V. Glasfabriek Leerdam, glazen schaal met craquelé (serica schaal), schenking M.A.W. van Nierop en W.A. Bralts.
- G.W. Dijsselhof, 11 studietekeningen, schenking prof. dr. Diderik van der Waals.
- Jac. van den Bosch, ameublement bestaande uit een boekenkast, 2 stoelen, een tafel, een bureau, 3 foto's en een sleutel, schenking familie Vosmaer.
- 209 boeken van diverse ontwerpers, o.a. Johan Herman Isings, Rie Kramer, Anthon Pieck, Jan Wiegman e.a., schenking A. Aalders.
- 504 stuks aardewerk en metaal, van kunstenaars als Willem Brouwer, Jan Eisenloeffel, Chris van der Hoef, Theo Colenbrander, Hendrik Methorst en fabrieken als Plateelbakkerij Rozenburg, Amstelhoek Plateelbakkerij De Distel etc., schenking dhr. en mevr. Hogeweg.

BIJLAGE 3

- Marinus van Raalte, Jo Bauer-Stumpff, Rachel van Dantzig, 16 schilderijen, aquarellen en tekeningen, 2 bustes, nalatenschap A.G. van Raalte.

Aankopen

- Louis Kalff, Affiche voor de Drentse Opbouw Tentoonstelling in het Paleis van Volksvlijt in Amsterdam, 1928, aankoop met steun van de BankGiro Loterij.
- Selectie van 9 zilveren voorwerpen uit de Collectie Krekel, aankoop met steun van Vereniging Rembrandt en de BankGiro Loterij:
 - bonbonschaal – ontwerp Matthieu Lauweriks, uitvoering Frans Zwollo;
 - 4-delig theeservies met komfoor op blad – ontwerp Jan Eisenloeffel, uitvoering J.C. Stoffels;
 - melkkan – ontwerp en uitvoering Jan Eisenloeffel;
 - ovale bak – ontwerp Jan Eisenloeffel, uitvoering Hoeker&Zn, Amsterdam;
 - kinderbeker en toiletdoos – ontwerp Jan Eisenloeffel, uitvoering C.J. Begeer, Utrecht;
 - beker op voet – ontwerp Kolomon Moser,

- uitvoering Wiener Werkstätte;
- 3 theelepels – ontwerp Charles Rennie Mackintosh, uitvoering Elkinton Glasgow;
- vaas – ontwerp Wolfers Frères, Brussel.

Archeologie (4 aanwinsten)

Aankopen

- Bijltje vervaardigd van beige/bruine Bryozoën-vuursteen, gevonden in Vries. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij.
- Bronzen zwaard van het Sögel-Wohlde-type met vier nieten, versierd (16de eeuw v. Chr.), bronzen gevestknop van een zwaard of dolk, versierd, fragment van bronzen armband of rapier, alle gevonden nabij Echten in het dal van het Oude Diep.

Totaal 1.572 aanwinsten

BIJLAGE 4

BRUIKLENEN 2017

**In totaal zijn in 2017 aan 24 instellingen
145 tijdelijke bruiklenen verleend.
43 instellingen hebben langdurige bruiklenen
van het Drents Museum ontvangen.**

Geregistreeerde instellingen

- Museum Belvédère, Heerenveen, 1 oktober 2016 – 8 januari 2017, 1 zelfportret van Sjoerd de Vries.
- Singer Laren, Laren, 17 januari – 14 mei 2017, 1 schilderij van Jan Sluijters.
- Museum Arnhem, Arnhem, 17 maart – 11 juni 2017, 1 vloergaskomfoor met ketel van Cornelis Stoffels.
- Katwijk's Museum, Katwijk, 14 maart – 17 juni 2017, 1 schilderij van Frederik van Eeden.
- Museum Kranenburgh, Bergen (NH), 14 mei – 27 augustus 2017, 16 werken van J.G. Veldheer.
- Museum Veere, Veere, 8 april – 24 september 2017, 5 tekeningen van Frits Lensvelt.
- Huizer Museum, Huizen, 1 juni – 1 november 2017, 4 werken van Bertha Thoe Schwartzenberg.
- Panorama Mesdag, Den Haag, 11 november 2017 – 11 februari 2018, 2 werken van Pieter de Josselin de Jong.

- Museum Stad Appingedam, Appingedam, 4 november 2017 – 14 februari 2018, 4 werken van Chris Lebeau.
- Groninger Museum, Groningen, 13 oktober 2017 – 2 april 2018, 3 tekeningen van Albarta ten Oever.
- Nederlands Openluchtmuseum, Arnhem, 22 september 2017 – 30 januari 2018, 1 kogelpotje.

Niet geregistreeerde instellingen

- Dorpskerk Zuidlaren, Zuidlaren, 8 september – 11 september 2017, 1 geweer van Anton Linck.
- Museum Wierdenland, Ezinge, 28 april – 1 oktober 2017, 2 schilderijen van Matthijs Röling.
- Stichting Schultehuis Diever, Diever, 16 april – 8 november 2017, 35 objecten uit de collectie Archeologie.
- Kunsthuis Secretarie, Meppel, 14 oktober 2017 – 17 januari 2018, 12 werken van Frans van der Veen.
- C+B Museum, Grolloo, 26 april 2017 – 22 april 2018, 34 objecten m.b.t. Cuby+Blizzards.

Buitenlandse instellingen

- Aichi Prefectural Museum of Art, Nagoya (JP), 3 januari – 20 maart 2017, schilderij 'De Turfschuit' van Vincent van Gogh.
- Naturhistorisches Museum Basel, Basel (CH), 16 september 2016 – 30 april 2017, 3 objecten uit de collectie Drentse Geschiedenis, 5 objecten uit de collectie Archeologie.
- The Houston Museum of Natural Science, Houston (USA), 24 september 2016 – 29 mei 2017, veenlijk vrouw van Zweeloo.
- Museum für Urgeschichte(n), Zug (CH), 19 november 2016 – 5 juni 2017, 1 bronstijd schoen
- Österreichische Galerie Belvedere, Wenen (AT), 23 februari 2017 – 18 juni 2017, 1 schilderij Lourens Alma Tadema.
- Leighton House Museum, Londen (GB), 7 juli 2017 – 29 oktober 2017, 1 schilderij Lourens Alma Tadema.
- Union Station, Kansas City (USA), 17 juni 2017 – 7 januari 2018, veenlijk vrouw van Zweeloo.
- Gustav-Lübcke-Museum, Hamm (DE), 3 december 2017 – 17 juni 2018, 3 objecten uit de collectie Drentse Geschiedenis, 5 objecten uit de collectie Archeologie.

BIJLAGE 4**Langdurige bruiklenen**

- Bonnen Openbare School, Gieten, 1 bijl.
- Breda's Museum, Breda, 1 tekening.
- Drents Archief, Assen, kaarten en platen, foto's en ansichtkaarten uit de collectie Jan Giudici.
- Drukkerijmuseum, Meppel, 1 etspers uit atelier Chris Lebeau.
- De Nederlandsche Bank, Amsterdam, 52 zilveren munten, vondst Zuidlaren.
- Fries Museum, Leeuwarden, 1 schilderij.
- Fries Scheepvaartmuseum, Sneek, 11 historische voorwerpen.
- Gemeente Assen, Assen, 3 kunstwerken.
- Gemeente Museum Helmond, Helmond, 5 werken van Dirk Nijland.
- Groninger Museum, Groningen, 1 zilveren vork.
- Limburgs Museum, Venlo, 1 schilderij van Willem van Konijnenburg, 1 schilderij van J.W. Pieneman.
- Herinneringscentrum Kamp Westerbork, Westerbork, groot aantal historische voorwerpen.
- Herv. Gemeente Vledder, Vledder, 1 romaans doopvont.
- Hunebedcentrum, Borger, groot aantal archeologische voorwerpen.
- Kapiteinshuis Pekela, Groningen, spanendoos.
- Museum Arnhem, Arnhem, 1 schilderij van Chris Lebeau.
- Bibliotheek Hoogeveen, diverse historische voorwerpen.
- Museum Vosbergen, Eelde, 1 hobo.
- Museumboerderij De Karstenhoeve, Ruinerwold, diverse historische voorwerpen.
- Nationaal Vlechtmuseum, Noordwolde, 5 voorwerpen uit de collectie Kunst 1885–1935.
- Natura Docet, Denekamp, 1 natuurhistorisch voorwerp.
- Ned. Herv. Gemeente Anloo, diverse archeologische voorwerpen.
- Ned. Herv. Gemeente Diever, Diever, 1 bissekist.
- Ned. Herv. Gemeente Dwingeloo, Dwingeloo, 2 wapenschilden.
- Ned. Herv. Gemeente Norg, Norg, 1 romaans doopvont.
- Ned. Herv. Gemeente Peize, Peize, 1 romaans doopvont.
- Ned. Herv. Gemeente Roden, Roden, 1 romaans doopvont.
- Ned. Herv. Gemeente Vries, Vries, 1 romaans doopvont.
- Ned. Herv. Kerk Emmen centrum, Emmen, 1 romaans doopvont.
- Ned. Herv. Kerk Rolde, Rolde, 1 romaans doopvont en diverse archeologische voorwerpen.
- Ned. Herv. Kerk Zweeloo, Zweeloo, 1 romaans doopvont.
- Nederlands Architectuurinstituut, Rotterdam, 1 album Kees Oosschot, A.W. Weissman.
- Nieuwland Erfgoedcentrum, Lelystad, 2 archeologische voorwerpen.
- Provinciehuis, Assen, diverse historische voorwerpen en kunstwerken.
- Woonhuis Commissaris van de Koning, De Wijk, diverse kunstwerken.
- Stedelijk Museum Coevorden, Coevorden, diverse archeologische en historische voorwerpen.
- Stichting Aold Daol'n, Dalen, diverse archeologische voorwerpen.
- Stichting Bourtange, Bourtange, enkele stoelen.
- Stichting Drents landschap, 1 schilderij.
- Stichting Drents landschap/Bezoekerscentrum Hijkerveld, diverse archeologische voorwerpen.
- Stichting Drents landschap/ Ottenshuus Orvelte, Orvelte, groot aantal historische voorwerpen.
- Stichting Erfgoed Muskee, Grolloo, diverse historische voorwerpen.
- Stichting Van Gogh & Drenthe, Nieuw-Amsterdam, groot aantal historische voorwerpen.

BIJLAGE 5

PUBLICATIES 2017

Arends, T. (Red.). (2017). *Bilder Bergen. Schilderijen van Rosa Loy*. Zwolle: WBOOKS.

Arends, T. (Red.). (2017). *Absoluut Misschien. Jans Muskee*. Zwolle: WBOOKS.

Beliën, P. & Sanden, W.A.B. van der (2017). A sixth-century solidi-hoard from the Netherlands (Zeegse 2014). *Revue Belge de Numismatique et de Sigillographie*, 163, 205-232.

Lindenhovius, W. (2017). Een brillanten maar zachten luister. Winterlandschap Drenthe van Jan Wiegers. In J. Kapelle e.a., *Leren, weten en werken – Saskia de Bodt* (pp. 59-61). Haulerwijk.

Rens, A. (2017). *De schilders van Drenthe*. Zwolle: WBOOKS.

Rens, A. (2017). Door de ogen van Moulijn. In J. Kapelle e.a., *Leren, weten en werken – Saskia de Bodt* (pp. 14-17). Haulerwijk.

Rens, A., Kapelle, J. & Lindenhovius W. (Red.) (2017), *Leren, weten en werken – Saskia de Bodt*, Haulerwijk.

Rens, A., Henkel, K. & Mählmann, A. (2017). *The American Dream. Amerikaans Realisme 1945-2017*. Zwolle: WBOOKS.

Rens, A. (2017). Wat zou ik willen we hier zamen konden lopen en – zamen schilderen. Een rijk geïllustreerde brief van Vincent van Gogh aan zijn broer Theo vanuit Drenthe. In A. Koldewey & J. Koldewey (Red.), *De verbeelders verbeeld[t]*. *Boekillustratie en beeldende kunst* (pp. 81-86). Nijmegen: Vantilt.

Sanden, W.A.B. van der & Arnoldussen, S. (2017). Een Sögel-Wohlde-zwaard uit het dal van het Oude Diep bij Echten (Dr.). *Paleo-aktueel*, 28, 17-25.

Sanden, W.A.B. van der & Axboe, M. (2017). Een gouden bracteaat uit Lieveren. Een oude vondst opnieuw ontdekt. *Nieuwe Drentse Volksalmanak*, 134, 171-192.

Sanden, W.A.B. van der & Vilsteren, V.T. van (2017). Bij het afscheid van Jaap Beuker. *Nieuwe Drentse Volksalmanak*, 134, 122-124.

Tupan, H.R. (Red.). (2017). *. À Point. Schilderijen*. Zwolle: WBOOKS.

Vilsteren, V.T. van & Luning, H. (2017). Hadde men daarbij toch een deskundige geraadpleegd! - Opwinding over een restauratie van de Eexter grafkelder in 1887. *Nieuwe Drentse Volksalmanak*, 134, 213-230.

Vilsteren, V.T. van (2017). Over een Duitse detectorvondst en een Drentse sierschijf. *Detector Magazine*, 151, 12-13.

Vilsteren, V.T. van (Red.) (2017). *The Great Liao – Nomadendynastie uit Binnen-Mongolië (907-1125)*. Zwolle: WBOOKS.

Vilsteren, V.T. van (2017). *The Great Liao – Van herders tot heersers*. COLLECT – *Kunst, antiek, design*, 22, nr. 4, 52-55.

BIJLAGE 6

BESTUURS- EN NEVENFUNCTIES 2017

Directieleden en medewerkers van het Drents Museum hebben in 2017 naast hun werkzaamheden voor het Drents Museum een aantal bestuursfuncties en jureringen op zich genomen.

Bestuurs- en nevenfuncties directeur

Annabelle Birnie tot 1 mei 2017

- **Bestuurder** Stichting Drents Museum
- **Raad van toezicht** Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018
- **Raad van toezicht** ESNS - Eurosonic Noorderslag
- **Voorzitter** Wackers Academie Amsterdam
- **Voorzitter** Stichting Oeuvre Jan van der Vossen
- **Vicevoorzitter** Platform Drentse Musea; Federatie Drentse Musea
- **Bestuurslid** Museumvereniging; Stichting Museumkaart
- **Bestuurslid** Fonds van Rede – Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam
- **Bestuurslid** Stichting Beeldenpark De Havixhorst, De Wijk
- **Lid** A37, Drenthe; VNO-NCW Noord; Federatie TMV; European Exhibition Network
- **Adviesraad** VandenBroek Foundation, Lisse
- **Keurmeester** PAN Amsterdam; Art Breda (sectievoorzitter)

Bestuurs- en nevenfuncties algemeen directeur

Harry Tupan vanaf 1 juni 2017

- **Bestuurder** Stichting Drents Museum
- **Raad van advies** Stichting Vrienden van het Wilhelmina Ziekenhuis, Assen; Land Art Contemporary
- **Lid** Raad voor Cultuur: commissie monitoring musea culturele basisinfrastructuur 2017-2020, kerncommissie sectoradvies musea
- **Lid** Platform Cultureel Hart Assen; European Exhibition Network; selectiecommissie KunstRAI, Amsterdam
- **Voorzitter** Stichting Symphony in Blue
- **Comité van aanbeveling** Stichting SCA Jozefkerk Assen; Realisme, de beurs voor hedendaagse figuratie, Amsterdam; Stichting Struikelstenen Assen
- **Ambassadeur** Literair festival Zomerzinnen

Bestuurs- en nevenfuncties medewerkers

Drents Museum

- **Voorzitter** Sectie Informatieverzorging Musea in Nederland (SIMIN)
- **Vicevoorzitter** Platform Drentse Musea; Federatie Drentse Musea (vanaf 1 mei 2017)
- **Bestuurslid** Sectie Kunstmusea van de Nederlandse Museumvereniging
- **Bestuurslid** Platform Cultureel Hart Assen

- **Bestuurslid** Vereniging Noordelijk Scheepvaartmuseum
- **Bestuurslid** Trovato Foundation
- **Bestuurslid** Stichting Oud-Oranje
- **Bestuurslid** Kunstgenootschap ‘Thomassen à Thuessink’ UMCG
- **Adviseur** Raad voor Cultuur in Den Haag (Monitoringscommissie Beeldende Kunst 2017-2020)
- **Adviseur** Prins Bernhard Cultuurfonds, Amsterdam
- **Secretaris** Junior Chamber International (JCI), Assen
- **Lid** Kerncommissie Kunstraad Groningen, Groningen
- **Lid** Curatorial team ‘Into Darkness’ Drenthe Biënnale hedendaagse beeldende kunst 2018
- **Lid** Wetenschappelijke commissie van De Hondsrug Unesco Global Geopark
- **Eindredacteur** Nieuwe Drentse Volksalmanak
- **Redactielid** Nieuwe Drentse Volksalmanak
- **Redactielid** Historisch Tijdschrift Fryslân
- **Jurylid** Kunstbende Drenthe
- **Jurylid** Kunsthelden
- **Jurylid** Gerrit Benner Prijs 2017

FINANCIËEL VERSLAG 2017

Balans 31 december 2017		Activa 2017		Activa 2016	
Vaste activa					
1.	Immateriële vaste activa		71.197		28.754
1A.	Materiële vaste activa		319.133		57.194
Vlottende activa					
2.	Debiteuren	224.823		129.622	
3.	Belastingdienst, te ontvangen BTW	302.291		175.235	
4.	Overige vorderingen	780.759		638.260	
			1.307.872		943.117
5.	Voorraden		114.976		119.349
Liquide middelen					
6.	Saldi kas, bank en giro		1.679.533		2.003.633
Totaal activa			3.492.711		3.152.047
			Passiva 2017		Passiva 2016
7.	Eigen vermogen		982.128		980.627
8.	Voorziening		504.632		481.432
Kortlopende schulden					
	Te betalen loonheffing+pensioenpremie	179.525			
9.	Crediteuren	497.962		520.877	
10.	Lopende projecten	848.248		848.867	
11.	Nog te betalen bedragen	480.216		320.244	
			2.005.951		1.689.988
Totaal passiva			3.492.711		3.152.047

Exploitatierkening 2017	Rekening 2017	Begroting 2017	Rekening 2016
Opbrengsten			
12. Subsidie provincie Drenthe	4.570.818	4.567.674	4.509.935
12.A. Subsidie gemeente Assen	596.932	589.804	300.705
13. Entreegelden	1.323.610	975.000	1.556.845
14. Omzet winkel	516.043	350.000	600.191
15. Omzet horeca	73.449	50.000	84.485
16. Omzet collecties	388.598	300.000	62.968
17. Omzet presentaties	756.170	230.000	731.687
18. Omzet publieksactiviteiten	84.549	73.000	95.527
19. Diverse baten	447.862	360.000	394.025
Totaal opbrengsten	8.758.031	7.495.478	8.336.368
Kosten			
20. Loonkosten personeel	2.374.139	2.362.021	2.365.249
21. Inhuur personeel	660.238	581.200	474.219
22. Overige personele kosten	279.537	212.500	469.507
23. Afschrijvingen	37.996	0	17.984
24. Huisvesting	2.125.062	2.245.595	1.959.798
25. Organisatiekosten	536.337	490.650	405.242
26. Kosten winkel	311.841	180.000	373.746
27. Kosten horeca	7.063	8.000	7.177
28. Kosten collecties	658.499	70.000	176.446
29. Kosten presentaties	1.679.562	1.418.346	1.719.845
30. Kosten publieksactiviteiten	29.168	28.000	31.705
31. Kosten ontwikkeling 2e poot	57.089	0	0
Totaal kosten	8.756.531	7.596.312	8.000.918
Resultaat 2016	1.501	-100.834	335.450
Exploitatieresultaat	1.501	0	335.450
Mutatie algemene reserve	1.501		
Exploitatieresultaat	1.501		

